

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Sayı/Issue 31 • Ağustos/August 2023
www.dedekorkutdergisi.com

DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut563>

Araştırma Makalesi/ Research Article

Klasik Türk Şiirinde Kuyruklu Yıldız ve Kuyruklu Yıldıza Dair İnanışlar

Comet in Classical Turkish Poetry and Beliefs about the Comet

Öz

Eski devirlerden beri gökyüzündeki varlıklar, insanların dikkatini çekmiş; görünmeleri, kaybolmaları, şekilleri, renkleri gibi hususları ile ilgili değişik inanışlar geliştirilmiştir. Sebebini açıklayamadığı olayları toplumdaki bazı inanışlar, hayâllerle açıklamak; tabii olaylardan çıkarımlar yaparak geleceğe dair olumlu ya da olumsuz beklentiler içine girmek, her toplumda görülen bir durumdur. Osmanlı toplumu, çok farklı inanç ve kültür yapısına sahip büyük bir medeniyettir. Bu medeniyetin bir ferdi olarak toplum içindeki inanışları bilen, etkilenen, inanan ya da inanmasa da bunları bir gelenek çerçevesinde şiirlerinde kullanan klasik şairlerin yazdıklarına da bu inanışların bir şekilde tesir ettiği görülmektedir. Bu çalışmada klasik Türk şairlerinin yazdıkları şiirler üzerinden kuyruklu yıldız ve kuyruklu yıldızla dair inanışların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Makalede öncelikli olarak kuyruklu yıldız hakkında çeşitli kaynakların taranmasıyla ulaşılan bilgiler ve inanışlar verilmiş, kaynaklarda rastlanan bazı kuyruklu yıldız hatıraları aktarılmıştır. Ardından Melhamelerde ve tarih düşürmelerde kuyruklu yıldızın kullanımı örneklendirilmiştir. Bunlardan sonra divanlar ve mesnevilerde kuyruklu yıldız ve kuyruklu yıldızla dair inanışlarla ilgili olduğu tespit edilen beyitlere yer verilmiştir. Beyitlerin dil içi çevirileri yapılmış, bazı yerlerde ihtiyaç duyulması hâlinde üzerinde durulan husus ile ilgili görsel de kullanılmıştır. Bu çalışma ile aslında klasik edebiyat şairlerinin yaşadıkları dönem içerisinde gözlemedikleri her olgu gibi kuyruklu yıldız da şiirlerinde malzeme olarak kullandıkları; ama bunu yaparken şair olmaları hasebiyle bu malzemeyi derin hayaller, geniş çağrışımlar ve ince telmihlerle süsledikleri dikkatlere sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuyruklu Yıldız, Kuyruklu yıldızla dair inanışlar, Klasik Türk şiirinde kuyruklu yıldız

Abstract

Since ancient times, being in the sky have attracted the attention of people, and various beliefs have been developed about its appearance, shapes, colors, etc. It is common in every society to attribute unexplained events to some beliefs in the society, to imaginary reasons, and to have positive or negative expectations about the future by making references from natural events. The Ottoman society is a great civilization with a very different belief and cultural structure. As a member of this civilization, it is seen that these beliefs have somehow influenced the writings of the poets of classical literature who knows, They are affected by the beliefs within the society or use them in their poems even if they do not align within the framework of a tradition. In this study, it is aimed to determine the beliefs about the comet through the poems written by the poets of classical literature. In the article, first of all, the information and beliefs about the comet obtained through the review of various sources are given, and some comet memories encountered in the sources are conveyed. Then, the use of the comet in malhamas and the tradition of chronogram is exemplified. After these, the couplets found to be related to the comet and beliefs about the comet in divans and masnavis are included. Intralingual translations of the couplets were made, and in some places, if needed, visuals related to the issue emphasized were also used. With this study, attention has been drawn to the fact that the poets of classical literature used the comet as a material in their poems like everything they observed in the period they lived in, but in doing so, they embellished these materials with deep imaginations, wide associations and subtle allusions because they were poets.

Keywords: Comet, Beliefs about the comet, Comet in Classical Turkish poetry.

Semih Yeşilbağ*

Sorumlu Yazar Corresponding Author

* Dr. Öğretim Üyesi
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Samsun/Türkiye
Elmek: syesilbag@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-9219-3601

Makale Geçmişi Article History

Geliş Tarihi: 02.08.2023
Kabul Tarihi: 25.08.2023
E-yayın Tarihi: 31.08.2023

Atıf/Citation:

Yeşilbağ, S. (2023). Klasik Türk Şiirinde Kuyruklu Yıldız ve Kuyruklu Yıldızla Dair İnanışlar. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (31), s. 137-165.

Giriş¹

Kuyruklu yıldızlar, merkezde yoğunlaşmış, bunun çevresinde seyrelmiş katı tanelerden oluşan ve kuyruk denen ışıklı bir uzantıya sahip, güneş sistemine ait gök cisimleridir. Adında *yıldız* kelimesi olmasına rağmen aslında bir yıldız veya gezegen değildir. Kuyruklu yıldızlar, Güneş sistemindeki öteki gök cisimlerinden buluta benzer görünüşleri ve yörüngelerinin çok uzun olmasıyla ayrılır. Kuyruklu yıldızlar; çekirdek, onu çevreleyen *kuyruk* ve *saç* adı verilen kısımlardan oluşur.

Eski Yunanlılar, bu gök cisimlerine *saçlı yıldızlar* adını vermişlerdi. Kuyruklu yıldızın bazı Batı dillerindeki karşılığı olan *comet* sözcüğü bile *saç* anlamındaki Yunanca sözcükten gelmektedir.

Bu gök cisminin kuyruk kısmı Güneş'in aksi doğrultusundadır. Güneş'e yaklaştıkça geriye doğru uzar, Güneş'ten uzaklaşmakta olan bu gök cisminin kuyruğu önden gider ve zamanla görünmez olur. Böylece kuyruklu yıldız, başlangıçtaki soluk buluta benzer görünümünü alır, sonra da zayıf ışığı görünmez olur.²

Yaygın kabul gören anlayışa göre kuyruklu yıldızlar, Uranüs ve Neptün gezegenlerini oluşturmuş olan malzemelerin artıklarıdır. Bu büyük gezegenlerin kütle çekim kuvvetleri kuyruklu yıldızları bugünkü yörüngelerine itmiş, Güneş sisteminin dış çevresinde dev bir parçacık bulutu küresinin oluşmasına neden olmuştur. Yapılan gözlemlere göre kuyruklu yıldızlar, Güneş Sistemi'nin içindedir ve bütün sistemi kuşatan bir uzay bulutundan gelmektedir.³ Bulut da Güneş'le birlikte Samanyolu'nun merkezi çevresinde dolanmaktadır. Bir duman esintisi gibi hafif olan ve sürekli Güneş rüzgârı tarafından parçalanan kuyruklu yıldızlar, günberiden her geçişte gazlarının bir bölümünü bütünüyle kaybederek gerçek meteor yağmurlarına dönüşür. Isaac Newton, 1680'de beliren büyük bir kuyruklu yıldız gözlemleyerek kuyruklu yıldızların kütle çekimi kuvvetinin etkisiyle Güneş'e doğru çekildiklerini ve tıpkı gezegenler gibi Güneş'in çevresinde dolandıklarını belirlemiştir.

Kuyruklu yıldızlar, Güneş'in çevresinde Güneş'in ya da başka gök cisimlerinin çekimine uyarak elips, parabol ve hiperbol şeklinde yörüngeler çizerek döner. Bazı kuyruklu yıldızların yörüngeleri o kadar uzundur ki bunlar ancak birkaç bin yılda bir Güneş'in yakınından geçer. Bu gök cisimlerinin çok azı çıplak gözle görülebilir. Orta boy kuyruklu yıldızların yaklaşık bir düzinesi birkaç gün süre ile ve çıplak gözle görülebilecek parlaklığa erişir. Kuyruklu yıldızların saçtığı ışık, kendilerinden değil, Güneş'ten kaynaklanmaktadır. Bunlar, Güneş ışığını yansıtarak parlarlar. Bundan

¹ Bu bölümün yazımında şu kaynaklardan istifade edilmiştir: Özel ve Saygıç, 2004: 57; Yeni Hayat Ansiklopedisi, 1973: IV/2135; Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: VI/2016-2017; Yeni Rehber Ansiklopedisi, 1993: XII/321, 322; Ana Britannica, 2004: XIV/139; Temel Britannica, 1988: XI/145, 147, 148.

² Makalede kullanılan görsellerin alındığı internet adresleri kaynakçada belirtilmiştir.

³ Bilim adamları, bahsi geçen buluta kuramı ortaya koyan Hollandalı astronom Jan Hendrik Oort'a (1900-1992) izafeten *Oort Bulutu* adını vermişlerdir. (Geniş Bilgi için bk. *Temel Britannica*, 1988: XI/145)

dolayı kuyruklu yıldızların çoğu, sadece Güneş'e yakın oldukları zaman incelenebilmektedir.

Kuyruklu yıldızların belirli zamanlarda yeryüzünden görülebileceğini bulan İngiliz Gök Bilimci Edmund Halley (1656-1742), 1337'den beri tespit edilmiş olan 24 kuyruklu yıldızın ait bilgileri, özellikle de 1682'de görülen kuyruklu yıldızın incelemiş, yörüngelerini hesaplamış; nihayetinde 1531, 1607 ve 1682 yıllarında görülen kuyruklu yıldızların aynı yörüngeyi kullanmış olmasından hareketle bu görülenlerin aynı kuyruklu yıldız olduğunu ve bu kuyruklu yıldızın her 76 yılda bir yeryüzünden görülebileceğini ortaya koymuştur. Gerçekten de daha sonra bu İngiliz gök bilimcisine ithafen *Halley* adı verilen bu kuyruklu yıldız; yaklaşık 76 yıllık periyotlarla 1759, 1835, 1910 ve 1986'da dünyamızdan görülmüştür.

Güneş sistemindeki yıldızlarla Dünya arasındaki bölgede milyarlarca kuyruklu yıldız olduğu tahmin edilmektedir. Ancak M.Ö. 2316'dan beri insanlar tarafından gözlenebilen kuyruklu yıldız sayısı, periyotlu olanlar da dâhil olmak üzere 1694'tür. Dürbünün icat edildiği 1610'dan beri gözlenebilenler, 500 (400 kadarı son yüzyılda) kadardır. 1880'den beri her yıl 5-6 kuyruklu yıldız gözlenebilmektedir. Yörüngeleri belli 564 kuyruklu yıldız vardır; bunlardan 215'inin yörüngesi kesin eliptir. 67'sinin periyodu 10 yıldan azdır. İçlerinde düzenli geri dönenler 31 tanedir. Bunların en mühimleri, keşiflerini yapan gök bilimcilerinin adıyla anılan *Halley* (1682), *Biela* (1772), *Encke* (1819) ve *Brooks* (1880) kuyruklu yıldızlarıdır.

Güneş sisteminin oluşumuna ilişkin bir anlayışa göre Dünya'nın bir kuyruklu yıldız bombardımanına uğramasının atmosferin ve okyanusların oluşmasında önemli bir rol oynamış olabileceği ileri sürülmüştür. Ayrıca Dünya'da yaşamın gelişmesi için gerekli organik moleküllerin kaynağının da kuyruklu yıldızlar olabileceği iddia edilmektedir.

1. Kuyruklu Yıldızlar Hakkındaki İnanışlar

Bugün kuyruklu yıldızların yıldızlardan farklı hususiyette olan bir gök cismi olduğu bilinmesine rağmen, eski dönemlerde muhtemelen yıldızlar gibi gökyüzünde olup ışık saçması sebebiyle kuyruklu yıldızlar da bir yıldız olarak değerlendirilmekteydi. İsmindeki *yıldız* ifadesi de buna delil olarak gösterilebilir. Bu bağlamda kadim zamanlarda kuyruklu yıldızın dair inanışların yıldızlara yönelik kanaatler ve inanışlarla sıkı sıkıya ilişkili olduğu görülmektedir. Bundan dolayı meseleye yıldızlara dair inanışlara yer verilerek başlanması uygun olacaktır.

Eski metinlerde yıldız anlamına gelen Arapça *necm* (ç. *nücûm*), *kevekb* (ç. *kevâkib*), Farsça *ahter* ve *sitâre*, Türkçe *ulduz*, *yılduz*, *yıldız* sözcüklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Eski Çin'de yıldızlar özellikle de kutup yıldızı hakkında önemli incelemeler yapıldığı bilinmektedir. Araplar da cahiliye döneminden itibaren yıldızlar hakkında geniş bilgiye sahipti. Gece yolculukları sırasında yön bulma, mevsimleri belirleme ve hava durumu tahmininde bulunma gibi konularda sabit yıldızlardan faydalanmaktaydılar. (Unat, 2013: 535) Cahiliye dönemi Arapları muhtemelen Mezopotamya ve Kuzey Sâmi uygarlıklarının da tesiriyle oluşturdukları ve adına *envâ* denen astronomi, astroloji ve meteoroloji karışımı ilkel kozmolojik öğretilerde yıldızları; yağmurun yağması, sıcakların veya soğukların başlaması, suların çekilip kabarması, bitki örtüsünde değişiklik olması, bereket veya kıtlık meydana gelmesi, çeşitli rüzgâr

yahut fırtınaların çıkması gibi tabii hadiselerin sebebi olarak görmüşler ve onlara bir tür uluhiyet atfederek beklentileri doğrultusunda yıldızlara niyazda bulunmuşlardır. İslâm'dan sonra ise Kur'ân-ı Kerîm'in çeşitli ayetlerinde yıldızların Allah'ın emrinde olduğu, dolayısıyla kendiliklerinden hiçbir şeyi yapma güçlerinin olmadığı ifade edilmiştir.⁴ Hz. Peygamber'in envâ konusundaki batıl inancı kötüleyerek yağmuru yağdıranın da yıldızlar değil, diğer her şey gibi Allah olduğunu ifade etmesi ve yağmurun yağmasını yıldıza bağlayanların Allah'ı inkâr etmiş olacakları ikazında bulunması, Müslümanlar arasında yıldızlara yönelik tutumu değiştirmiştir. Bu emir ve yönlendirmelerden sonra envâya Allah'ın âdeti (sünnetullah) üzere cereyan eden belli hadiseler için işaret ve gerçekleşme zamanı olmaktan öte bir anlam verilmediği görülmektedir. (Çelebi, 1995: 257)

Türkler; ay, güneş ve yıldızları 9. katın üzerinde düşünüyorlardı. Eski Türk düşüncesinde göğün direği kutup yıldızıdır. Bunun için kutup yıldızına Demir Kazık veya Altun Kazık denilmiştir. Eski Türklerle göre kutup yıldızı, gökte hiç hareket etmeden durmakta, bütün gezegenler ve yıldızlar onun çevresinde dönmektedir. Kutup yıldızı, Tanrı'nın ışıklı ülkeleri olan yüksek gökle yeryüzünü birleştiren kutlu bir kapıdır. Dünya, kutup yıldızı ile göğe bağlanmıştır. Türklerde yıldız bilgisi çok önemli görülmüştür. Yıldızlar, geceleri vakti öğrenmede tek vasıta. Yön bulmada, sıcak ve soğuk havaların ne zaman geleceğini tespit de yıldızları iyi bilmek önemlidir. Gezegenler, göğün ilk ve ana yıldızları olarak kabul edilmiştir. Türklerle göre Merih (Mars) korkunç ve ateşli; Utarit (Merkür) uğurludur. Utarit'e Türkler *tilek* yani dilek demişler, ona karşı dileklerde bulunmuşlardır. (Ögel, 1995: 160, 170, 183, 205, 206)

Nasıl ay ve güneş tutulması, yeryüzünde birtakım uğursuzluklara işaret sayılıyorsa, halk deyimi ile *yıldız kayması* da aynı şekilde yorumlanmaktadır. Gökyüzü ile yeryüzü arasında dinsel-büyüsel ilişkilerden biri de insanların gökyüzünde birer yıldız olduğu inancında yatmaktadır. Böylece insanlarla yıldızlar arasında kayma, göçme ve sönme yönüyle ilişki kurulmaktadır.

Eski devirlerde *ilm-i tencîm/ilm-i nücûm/ilm-i ahkâm-ı nücûm* adı verilen ilimle ilgilenilmiştir ki bu ilim; yıldızların konum ve hareketlerinin bir işaret sistemi oluşturduğu ve bu sistem sayesinde geçmiş, şimdi ve geleceğe dair bilgi edinmenin mümkün olduğu inancına dayanmaktadır. (Fehd, 2000: 124) Bu ilim ile yıldızların hareket ve vaziyetlerinden bazı sonuçlar çıkarılır. Bu alana ait bilgiler, ilk defa Babil'in Keldâniler'den önceki halkından olan Nebâtîler tarafından derlenip kitaplaştırılmıştır. Yıldız ilminin kendilerine dayandırıldığı Nebâtîler, yıldızlara tapmış ve yıldızları uzun süre gözlemleyerek yıldızların sevk ve hareketlerinden hükümler çıkarmışlardır. Bu ilme daha sonra Hindistan, Eski Yunan, Mısır, Çin ve Avrupa'da ilgi duyulmuş, zamanla dünyanın her tarafında yönelim olmuştur. Tıp ve nücûm ilminde âlim olan Hipokrat ve Calinus, tabiplerin mutlaka nücûm ilmi bilmelerine taraftardı ve bu ilim bilinmeden tıp yapılamayacağı kanaatindeydi. Hükümdar saraylarında müneccimler bulunmuş; bu kişiler, hükümdarların talihlerine bakar, önemli olayları haber verir, savaş ve barış zamanlarını ayrıca yapılacak işlerin uğurlu olması için *eşref saati* tayin ederlerdi. Yedi seyyare (Ay/Kamer, Güneş/Şems, Mirrîh/Merih/Mars/Behram, Müşterî/Jüpiter/Hürmüz/Bircis, Utarîd/Merkür, Zühâl/Satürn/Keyvan, Zühre/Venus/Nâhid) ile on iki burç (hamel/koç, sevr/boğa, cevzâ/ikizler, seretân/yengeç, esed/aslan, sünbüle/

⁴ Bu konuda şu ayetlere bakılabilir: En'âm, 6/97; Nahl, 16/12; Saffât, 37/6; Necm, 53/1; İnfîtâr, 82/2.

başak, mîzân/terazi, akrep, kavs/yay, cedy/oğlak, delv/kova, hût/balık) ilm-i ahkâm-ı nücûma esas teşkil eder. Bu ilimle meşgul olanlara göre her insan, hayvan, bitki hatta madenler yıldızların tesiri altındadır. Seyyarelerin her birinin farklı adları, vazifesi, çeşitli özellikleri, cinsi, tabiatı, tavsifi, uğur-uğursuzluk derecesi vardır ve hissiyat, ahlâk, tabiat ve sağlık üzerinde etkilidir. Söz gelimi Kamer, *neyyir-i asgar* adıyla da bilinir. Gökyüzünün veziridir. Keten, pamuk ve bazı otları çürütür; dostu Güneş, düşmanı Mirrih'tir. Renk sembolü yeşildir, pazartesi günü ve cumanın ilk saatlerine tesir eder. Tesiri altındakilerde aşk, zaaf, cehâlet gibi özellikler bulunur. Güzelliğin sembolüdür. Orta derecede kutluluğa sahiptir.

Yıldızlara olağanüstü anlamlar yüklenen inanışa göre insanlar, tesiri altında buldukları yıldızların özelliklerine göre iyi, kötü, cömert, şanslı veya şanssız olurlar. Yıldızların aynı burçta birleşmeleri ile *sa'd* (uğur) veya *nahs* (uğursuzluk) olacağına inanılır. *Sa'd-ı ekber* (büyük uğur) Müşteri; *sa'd-ı asgar* (küçük uğur) Zühre yıldızının özelliğidir. Bu iki yıldızın aynı burçta birleşmesine *sa'deyn* denir ki bu anda doğanlar talihli ve mutlu olur. Osmanlı'da bu özelliğe sahip olmak, satvet ve şevket olarak nitelendirilmiştir. (Canım, 2016: 432, 433; Levend, 1984: 197, 198; Onay, 1996: 501)

Eski çağlarda bir yıldız olarak görülen kuyruklu yıldızlar, felaket habercisi olarak kabul edilirdi. Dünya'ya en yakın mesafeye geldiği zaman çıplak gözle görülebilen kuyruklu yıldız gören insanlar, korku ve endişeye kapılırlardı. Bir felâketin gerçekleşeceğine, savaş çıkacağına, veba salgınının yayılacağına, deprem gibi afetlerin olacağına daha da kötüsü kıyametin kopacağına inanırlardı. Bu bağlamda da kuyruklu yıldız görülmesinden sonra yaşanan kötü her olayın gerçekleşmesinin kuyruklu yıldızla ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu tutumun sadece Türkler arasında değil, diğer milletlerde söz gelimi Avrupalılar arasında da olduğu ve bu inanışın eski zamanlardan beri kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Kuyruklu yıldızlara olumsuz anlamlar yüklemenin kökeninde ilahî kaynaklı kitaplarda kıyametin kopması sırasında yıldızlarla ilgili olarak ifade edilenlerin yattığı düşünülebilir. Zira ilahî kaynaklı kitaplarda müntesiplerinin yıldızlar ile kıyameti ilişkilendirmesine sebep olacak ifadeler yer almaktadır. Söz gelimi Kur'ân-ı Kerim'de kıyametin tasviri yapılırken: *Art arda gönderilenlere, kasırga gibi esenlere, hakkıyla yayanlara, hakkıyla ayıranlara, özür ya da uyarı olmak üzere öğüt bırakanlara ant olsun ki uyarıldığımız (kıyamet) mutlaka gerçekleşecektir. Yıldızların ışığı söndüğü zaman, gök yarıldığı zaman, dağlar ufalanıp savrulduğu zaman Peygamberler için vakit belirlendiği zaman (kıyamet gerçekleşir. (Bu) hangi güne ertelenmiştir? Mürselât 1-12; başka bir ayette "Güneş, dürüldüğü zaman; yıldızlar, bulanıp söndüğü zaman..." (Tekvîr, 81/1-2) diğer bir ayette de "Gök yarıldığı zaman, yıldızlar saçıldığı zaman..." İnfîtâr 87/1-2 ifadeleriyle yıldızların gökyüzünde normalde oldukları hâlden farklı hâl alacağı dile getirilmektedir.*

Ayetlerde yıldızların dökülüp sönmeye ifadelerinden güneşten ışığını alan diğer gök cisimlerinin de söneceğine işaret edilir. Ayrıca kıyametin kopmasıyla kozmik sistem bozulunca yıldızların da birbirine çarpıp, yörüngelerinden kayıp, çekimlerinden kurtulmak gibi gelişmelerle mevcut düzen ve işlevlerini kaybedecekleri, uzay boşluğuna saçılacakları da düşünülebilir. (Karaman vd., 2014: V/561)

İncil'de⁵ de Hristiyan âleminin yıldızlar ile kıyameti ilişkilendirmesinin zemini olarak düşünülebilecek ifadeler yer aldığı görülmektedir. Bunlara örnek vermek

⁵ İncil için şu kaynaktan istifade edilmiştir: <https://www.kitabimukaddes.com/incil/> (20.06.2023)

gerekirse “Güneş kararacak. Ay ışık vermez olacak. Yıldızlar düşecek. Göksel güçler sarsılacak.” Matta 24: 29; Markos 13: 24-25. Luka İncil’inde de: “Güneşte, ayda ve yıldızlarda belirtiler görülecek. Yeryüzünde uluslar denizin ve dalgaların uğultusundan şaşkına dönecek, dehşete düşecekler. Dünyanın üzerine gelecek felaketleri bekleyen insanlar, korkudan bayılacaklar. Çünkü göksel güçler sarsılacak.” Luka 21: 25-27 ifadesi yer almaktadır.

2. Kaynaklarda Rastlanan Kuyruklu Yıldız Hatıraları

2. 1. Dünya Tarihinde Önemli Bazı Kuyruklu Yıldızlar

İlk ve Orta Çağ insanların kuyruklu yıldızlarla ilgili birçok bätıl inanışları vardır. Kuyruklu yıldızlar, büyük bir ekseriyetle uğursuzluk, çok az olarak da uğur alâmeti olarak değerlendirilmiştir. Ünlü astronom Johannes Kepler (1570-1630) bile ölünceye kadar kuyruklu yıldızlarla ilgili bätıl inanışlardan kurtulamamıştır. M.Ö. 44’te Julies Sezar’ın öldürülmesinden sonra Roma kentinin üzerinde görülen bir kuyruklu yıldız, Romalılarca uğursuz sayılmıştır. Roma halkı görülen kuyruklu yıldızın Sezar’ın ruhunu tanrıların katına taşımak için gelen bir altın araba olduğunu düşünmüştür. M.S. 70’te Romalılar Kudüs’ü ele geçirip kenti yıkmadan hemen önce de kuyruklu yıldız görülmüştür. M.S. 814’te Kutsal Roma İmparatoru Şalman’ın ölümünden önce de kuyruklu yıldız görülmüştür. (Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: VI/2016; Temel Britannica, 1988: XI/147)

Halley’in en ünlü ve ilginç görünümülerinden biri, 1066 ilkbaharındakidir. Bütün Avrupa hatta Çin gibi uzak ülkelerde bile izlenebilen bu kuyruklu yıldız, dolunay büyüklüğündeki görünümü ve uzun, görkemli kuyruğu ile o devrin neredeyse bütün yazarlarının eserlerine girmiştir. O yıl kuyruklu yıldız görülmesi, İngiltere’de büyük korkuya sebep olmuştur. Bundan altı ay sonra Ekim 1066’da İngiltere, I. William komutasındaki Normanların istilasına uğramış ve istilacılar, İngiltere kralı Harold’ın yönetimine son vermişlerdir. 1456’da görülen kuyruklu yıldız, İstanbul’un fethinden üç yıl sonra görülmüş olsa da Türklere İstanbul’un fethinde şans getirdiği (dolayısıyla kendileri için talihsizlik getirdiği) inancıyla Türklerle birlikte kilise tarafından aforoz edilmiştir. Bir kuyruklu yıldız da Hz. İsa’nın doğumunun müjdecisi sayılmıştır.⁶ (Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: VI/2016; Temel Britannica, 1988: XI/147)

Halley Kuyruklu Yıldızı, 1910’da dünyayı tekrar ziyaret etmiş; hatta dünyamız Halley’in kuyruğunun içinden geçmiş, bu geçiş sırasında dünyada büyük bir heyecan ve korku oluşturmuştur. Bu durum, o dönemdeki insanları kıyâmet kopacağı, dünyanın siyanür gazı ile kaplanacağı vb. endişelere sevk etmiş; hatta böyle bir durumu görmemek için Avrupa’da intihar edenler olmuştur. Fakat neticede hiçbir zarar, olağanüstülük veya olağan dışılık olmadan kuyruklu yıldız yörüngesinde akıp gitmiştir. Bu olayın o günün Osmanlı ülkesinde İstanbul’un kenar mahallelerinde hanımlar

⁶ Kaynaklarda şu yıllarda kuyruklu yıldız görüldüğü kaydedilmiştir: M.Ö. 240, M.Ö. 88, M.Ö. 44, 70, 814, 1301, 1337, 1456, 1531, 1577, 1607, 1680, 1682, 1744, 1759, 1770, 1772, 1786, 1811, 1819, 1826, 1835, 1843, 1852, 1858, 1861, 1880, 1882, 1884, 1908, 1910, 1925, 1932, 1957, 1962, 1965, 1969, 1970, 1973, 1976, 1986 Ayrıntı için bk. Anabritannica: 2004: 139; Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: VI/2016, 2017; Temel Britannica, 1988: XI/147, 148, 149.

arasındaki yankıları, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*'ında⁷ olduğu gibi romanlara bile mizahî bir tarzda konu olmuştur.

Beklendiği gibi 1986 yılında tekrar dünyamıza yaklaşan Halley Kuyruklu Yıldızı'nın kuyruğuna takılan otomatik bir sonda aracı vasıtasıyla bu gök cismi hakkında yeni ve orijinal bilgiler elde edilmiştir.⁸

2. 2. Osmanlı Devleti'nde 1577 Yılında Gözlenen Kuyruklu Yıldız

1 Ramazan 985 (11 Kasım 1577) günü İstanbul semalarında halkta büyük heyecan oluşturan bir kuyruklu yıldız görülür. 40 gün gökyüzünde görülen oldukça parlak olan bu kuyruklu yıldız, ışıklar saçarak gökyüzünde ilerler. Parlaklığı ile kuyruğu doğu tarafındadır. Kuyruklu yıldızın görüldüğü yıl İstanbul'da ilk rasathaneyi kuran Takıyyüddin (ö.993/1585) bu kuyruklu yıldızı inceleyerek tesirlerini ve neye delâlet ettiğini bulabilmek için geceler boyunca uyumamış, gözlemler yapmıştır. Sonunda Şeyhülislâm Aziz Efendi ile beraber devrin padişahı III. Murad'a yıldızın görünmesinin hikmeti ile ilgili kanaatlerini bir muhtıra-i ilmiye hâlinde takdim etmiştir.⁹ Takıyyüddin'in bu kuyruklu yıldızı, Safevîler üzerine yapılan şark seferinin zaferinin alâmeti olarak yorumladığı rivayet edilir. Osmanlı, savaşı nihayetinde kazansa da aslında on yıl süren savaş, hem Osmanlı hem de Safevî devleti için iflas ve yıkım olmuştur. (Fleischer, 1996: 78)

Kuyruklu yıldız görülmesinden sonra Osmanlı Devleti'nde veba salgını gibi bazı olumsuz durumların yaşanması, kuyruklu yıldızın uğursuzluk atfedilenlerin seslerinin çok çıkmasına neden olmuştur. O dönemde ülkede mevcut olan karışıklığı devlet

⁷ Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın (1864-1944) 1912 yılında yayımlanan *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* adlı eseri, Halley Kuyruklu yıldızının dünyaya çarpacağı haberinin halk arasında meydana getirdiği korku üzerine kurgulanmış bir romandır. Bu olay, her yerde olduğu gibi mahalledeki kadınlar arasında da sohbet konu olur. Bu sohbetlerde kuyruklu yıldızın görülmesi, kıyamet kopacağı habercisi olarak değerlendirilir. Romanda kadınların bazı hâllerinden şikayetçi olan genç, aydın bir kişi olan İrfan Galip, halk arasında korku oluşturan bu olayı kullanıp kadınlara yıldızlar hakkında korkunç konuşmalar yaparak kadınlardan öç alır. Bu konferanslardan kendince çok eğlenen İrfan Galip, dinleyiciler arasında bulunan Feriha'dan çok etkilenir ve iki genç arasında bir aşk başlar. 1910'da görülen bu kuyruklu yıldız bilimsel olarak ele alıp bilgiler veren bir kitap da Velid Ebuzziya (1882-1945) tarafından *Kuyruklu Yıldızlar ve Halley Kekebi-i Gîsûdârî* adıyla yayınlanmıştır. (Bk. Ebuzziya, 1328/1910)

⁸ Halley'in dünyadan görülebileceği bir dahaki geliş 2062 yılıdır.

⁹ Bu eser, bugün elde mevcut değildir.

adamları arasındaki çekişmeler de eklenince iş, 4 Zilhicce 987 (22 Ocak 1580) tarihinde gözlemevinin yıktırılmasına kadar dayandırılmıştır.¹⁰

1577 yılında bu kuyruklu yıldızın görülmesi, 16. yüzyılın asker şairlerinden Âsafî Dal Mehmed Çelebi (ö. 1014/1604) tarafından yazılan *Şecâatnâme*'de "Der-Ta'rif-i Tulû'-ı Necm-i Dümdâr-ı Pür-Envâr Ki Der-Şeb-i Ramazân-ı Vâkı' Şöde" başlığı altında şöyle dile getirilmektedir.¹¹

Bir gice bir necm 'utarid-i' tibâr
Eyledi sîmîn-kalemler âşikâr

Çekdi ol rûy-ı semâda bir nişân
Var ise budur didiler kehkeşân

Her gören ol resme ayı didiler
Gökde bir tâvûs-ı kudsîdür meger

Yâ gazâ eyler diyü sâhib-kırân
Asdılar eflâke tığ-ı zer-nişân

Yohsa 'âlem olmağ için şâdmân
Yakdı âteş-bâz-ı kudret bir havân

Ya'ni bir necm-i 'âcib itdi tulû'
Cânib-i şarka dönüp itdi rükû'

Ne rükû' kaddini itdi bir kemân
Atdı bir tîr-i zer-endûdın hemân

Şarka togru itdi pertâb âşikâr
Şâhîler oldı aña oklu şikâr

Tîr-i kudretle o şâh-ı bahr u ber
Kıldı Şâh İsmâ'il'i zîr ü zeber

Emr idüp Sultân Murâd'a bî-gümân
Didi var çek şarka tığ-ı hûn-feşân

Âfitâb-ı saltanat 'âlî-nijâd
Dâver-i devrân şeh-i Sultân Murâd

Ol dahı emreyledi lâlâsına
Ol müşîrûñ eşbeh ü vâlâsına

(Âsafî Dal Mehmed Çelebi, *Şecâatnâme*, 77-88)

Bahsedilen bu kuyruklu yıldızın görüldüğü dönemde İstanbul'da elçi olarak bulunan Sonnekg ve Preyburg Kontu David Ungrad'un heyetinin protestan vaizi olarak İstanbul'a gelip beş yıldan fazla bir süre burada kalan Alman Stephan Gerlach (1546-

¹⁰ Daha geniş bilgi için bk. Ünver, 2014: 89; Hammer, 1998: IV/85, 86; Unat, 2001: 134, 135; Sezgin, 2007: 75; Sayılı, 1985: 345, 346.

¹¹ 6982 beyitlik bu mesnevinin kuyruklu yıldızla ilgili olan beyitlerine yer verilmiştir. Bahsedilen eser, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi İÜ Ktp., TY, nr. 6043'te *Şecâatnâme* adıyla kayıtlıdır. Yukarıda İstanbul semalarında kuyruklu yıldız görülmesiyle ilgili çizimler de bu eserde bulunmaktadır. Âsafî'nin *Şecâatnâme*'si üzerine bir doktora tezi yapılmıştır. Yukarıda bir kısmına yer verilen şiir için bu doktora tezinden istifade edilmiştir. Geniş bilgi için bk. Eroğlu, 2007.

1612) bu dönemde tuttuğu günlüklerde 1577 yılında görülen kuyruklu yıldız da değinmiştir. Daha sonra *Türkiye Günlüğü* ismiyle iki cilt hâlinde Türkçe olarak yayımlanan bu eserde Gerlach, 11 Kasım gecesi gökte kuyruklu yıldız görüldüğünü, bu kuyruklu yıldızın çok büyük, uzun ve geniş olan kuyruğunun doğu ufkuna kadar uzandığını belirtir. Padişah III. Murad'ın Selanik kentinden, bir ara İran şahına da yıldız okuma sanatı konusunda yardımcı olmuş bir Yahudi getirttiğini, bu kişinin görülen kuyruklu yıldızın Berberistan'a felaket getireceğini söylediğine de eserinde yer verir. 15 Kasım'daki notlarında ise Güneş'in yakınlığı sebebiyle kuyruklu yıldızın ışığının biraz sönük olduğunu, bir arkadaşından (M. Oswald) bir Arap'ın (Takıyyüddin) padişaha bu kuyruklu yıldızın tam bu tarihte görüleceğini önceden haber verdiğini ve kısa süre içinde gökte daha evvel bilinmeyen iki yıldızın daha belireceğini, bu yıldızın görülmesinin neye delâlet ettiğini açıkladığını duyduğunu kaydetmiştir. Eserde Gerlach, halk arasında yıldız hakkında bazı rivayetler dolandığını da belirtir. Bu rivayetlerden biri, bu kuyruklu yıldızın dünya kurulalı beri üç kez görüldüğüdür. Rivayete göre kuyruklu yıldız, ilk görüldüğünde Sodom ve Gomorra; gökten inen alevlerle yanıp kül olmuş, ikincisinde Firavun, Kızıldeniz'de boğulmuştur. Şimdi de kuyruklu yıldızın üçüncü kez görülmesinin Acem şahının helakinin delili olduğudur. (Gerlach, 2007: I/38; II/676, 678, 692)

3. Melhameerde Kuyruklu Yıldız: Yazıcı Sâlih'in Şemsiyye'si

İnsanın özellikle geleceğe olan merakı onun bir yığın fal ve kehanet çeşidini ortaya çıkarmasına, bu yolda akla hayâle gelmeyecek pek çok unsuru fal ve kehanet için kullanmasına neden olmuştur. Merak hissi, insana tabiat olaylarını kullanarak gelecekte haber verme konusunda farklı bir yöntem oluşturmuştur ki buna *melhame* denir. Melhame, en kısa tabiriyle hem birtakım tabiat olaylarından hareketle gelecekte haber veren sistematığın hem de bu sistematığın yazılı olduğu metinlerin ya da eserlerin genel adıdır. (Boyraz, 2002: 635) Aslında melhame (ç. melâhim), büyük ölümlerle veya bozgunla sonuçlanan çatışma ya da savaş demektir; fakat bir terim olarak özellikle astronomik ve meteorolojik olgulardan yararlanmak suretiyle bir sultanın, toplumun, topluluğun veya bir devletin geleceğine ilişkin kehânetlerde bulunulması anlamına gelir. Gaybı keşfetme vasıtası olarak ilm-i nücûmdan faydalanılabileceğini ileri sürenler *cefr* ile *ilm-i nücûmu* birleştirerek melâhim türünde bazı eserler yazmışlardır. Gelecekteki bazı hadiselerin gerçekleşmesine ilişkin ön bilgiler vermek amacıyla ve daha çok ilm-i nücûm usullerinden, sayı ve harfler arasındaki münasebetlerden (vefk) hareket edilerek yazılmış melhame (melâhim) başlıklı eserler de bulunmaktadır. Milletlerin, devletlerin veya bütün İslâm dünyasının gelecekteki siyasî ve içtimaî mukadderatını açıkça veya rumuzlar yoluyla, gerçekleşmesinden önce bildiren bu eserler *Kitâbü'l-Hidsân* genel başlığında incelenmektedir. Bu tür eserlerde yer alan bilgiler genellikle Dânyâl Peygamber'e nispet edilmektedir. Böyle eserler; özellikle Osmanlı Devleti döneminde çok ilgi görmüştür. Günümüzde bu kitapların kütüphanelerde el yazması veya taş baskı şekillerine sıklıkla rastlanır. (Gökdoğan vd., 2012: 97; Çelebi, 1996: 151)

Yazıcı Sâlih (ö. 811/1409'dan sonra), Mehmed ve Ahmed Bî-cân'ın (Yazıcızâde kardeşler) babası olan ve *Şemsiyye* adlı eseriyle tanınan âlim ve şairdir. Fâtih Sultan Mehmed'in veziri Mahmud Paşa'nın oğlu Ali Bey'e intisap etmiş ve Malkara'da bulunan Ali Bey ölünceye kadar onun hizmetinde bulunmuştur. Ali Bey'in vefatından sonra Gelibolu'ya yerleşerek burada vefat etmiştir. Mezarı, Gelibolu'daki Yazıcızâde Mezarlığı'nın kapalı bölümündeki oğullarının mezarlığına yakın bir yerdedir. Yazıcı Sâlih'in belli seviyede bilgi ve birikim gerektiren kâtiplik mesleğinden olması, bu

sebeple *yazıcı* lakabını alması, Farsça ve Arapçadan Türkçeye tercüme yapması; bu dilleri bildiğini ve iyi bir eğitim aldığı göstermektedir. Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, *Künhü'l-ahbâr*'da onun ilm-i nücumda *yed-i tûlâ* sahibi olduğunu kaydeder. (Batur, 2013: 360, 361)

Şemsiyye, Yazıcı Salih tarafından yazılan bir eserdir. Eserin başında 811/1408-1409 tarihinde yazılarak İskender b. Hacı Paşa'ya sunulduğu kaydedilmiştir. Anadolu'da astroloji üzerine bilinen ilk Türkçe manzum eserdir.¹² Melhame türündeki bu eser, 3.980 beyitli, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezninde yazılmış bir mesnevidir. Didaktik amaçla ve sade bir dille kaleme alınmıştır. (Batur, 2013: 361) Eser 3 bölümden meydana gelmektedir. İkinci bölüm, eserin asıl kısmı olup her biri bir aya tekabül eden 12 bab ve her bab da 25 fasıldan oluşmaktadır. Bu fasılların 23 tanesinde gökyüzünde görülmesi muhtemel astronomik ve meteorolojik olayların yeryüzünü ve insanları nasıl etkileyeceği üzerinde durulmuş, bazı kehanetlerde bulunulmuştur. Diğer iki fasıl, yer gürlemesi ve deprem hakkındadır. Böylece toplam 25 fasıl; sırasıyla Güneş tutulması, Ay tutulması, Güneş ağullanması, Ay ağullanması, yeni ayın görünmesi, kuyruklu yıldızın görünmesi, yıldız kayması, gökkuşağının görünmesi, şimşek çakması, gökyüzünde kıvılcık olması, gökyüzünde tuhaf olayların olması, gökte bir şahıs belirmesi, gök gürlemesi, yıldırım düşmesi, gökten ateş düşmesi, şiddetli yağmur yağması, şiddetli dolu yağması, havadan toprak yağması, kurbağa ve solucan yağması, şiddetli toz fırtınası kopması, sisli karanlık havanın oluşması, şiddetli rüzgâr esmesi, gök gürlemesi, yer gürüldemesi ve deprem olması üzerinedir. Her tabiat olayı; her ayda aynı fasıl sırasında ele alınmış, her ayın altıncı faslında ise kuyruklu yıldızın görülmesinin tesiri üzerinde durulmuştur. Mesnevide kuyruklu yıldız için *saçlu yıldız* ve *kuyruklu yıldız* ifadeleri kullanılmıştır. Örnek olması açısından aşağıda teşrîn-i evvel ayıyla (ekim) ilgili bölüm, manzum hâliyle verilmiş, diğer 11 ayla ilgili olarak manzum biçimde ifade edilenler, günümüz Türkçesiyle sadeleştirilerek düzyazı şeklinde özetlenmiştir.

Kuyruklu Yıldız Hükmindeür

Saçlu yıldız toğsa iy hükm-i revân
İşbu yıl her şeye key çokdur kırân
Ya'ni mevt âdemde hem hayvân da çok
Mağrib ilinde kırânuñ haddi yok
Çok ola fitne dahı renc ile gam
Kaygulu ola gönül gözlerde nem
Soğula sular kırıla mâhîler
Birbiriyle ceng ide ispâhîler
Padişâhlarda öküşdür harb u ceng
Çok ola çok dökile kan bî-direng
İşbu yıl hem çok ola begler helâk
Lîkin il iminlik ola yurt dülek

(Yazıcı Sâlih, Şemsiyye, 560-565)

¹² Bu eser, yüksek lisans tezi olarak Atilla Batur tarafından çalışılmıştır: Batur, 1996. Eser üzerine yapılan diğer tezler şunlardır: Terzi, 1994; Sevinç, 1999.

1. Teşrîn-i Evvel (Ekim, 560-565¹³): Bu ayda görülen kuyruklu yıldız, insan ve hayvanlarda ölümün çok olacağına delâlettir. Bu durum, Mağrip ilinde daha da şiddetli olur. Gönüllerde kaygı, gözlerde yaş eksik olmaz. Sular soğumaya, balıklar ölmeye başlar. Padişahlar arasındaki savaşıardan dolayı çok kan dökülür. Birçok bey öldürülür. Ancak il güvende olur, yurt sakin kalır.

2. Teşrîn-i Âhir (Kasım, 771-782): Bu ayda görülen kuyruklu yıldız, emirler için sevinç ve mutluluğa işarettir. Beyler ve padişahlar güçlenir, kiminle karşılaşırsa onu yener. Fakirler içinse sıkıntıya işarettir. Onların güçlerinin zayıflayacağı, hayvanlarını kaybedecekleri ifade edilir. Yine kuraklık ve hastalıklar çok olur, hayvan sürüleri telef olur. Böyle zor durumlardan dolayı tüccarlar büyük zarar ederler. Ülke karışıp zor zamanlar yaşanır.

3. Kânûn-ı Evvel (Aralık, 1015-1019): Bu ayda kuyruklu yıldız görünürse sular yeryüzünde bollaşır. Pars (İran) ve Kirman padişahları çok savaş yaparlar. Bu savaşlarda çok Müslüman kanı dökülür. Yemen ve Tâif'te veba, Eyvan ilinde ise kötülük ve fitne yayılır. Yağmurlar çok yağar, su yolları açıktır. Yangınlar çok olur ve büyük zararlara sebep olur. Zor durumlar ve kanlı savaşlar çok olur.

4. Kânûn-ı Âhir (Ocak, 1338-1347): Kuyruklu yıldız ikizler burcuna yönelirse padişahlarda çoğalma ve güçlenme çok olur. Bu padişahlar, yeni yerler ele geçirip buraları adaletle ve merhametle yönetirler. Fakat bu durum, kısa sürede değişir; fitneler çıkar ve çok insan ölür. Hastalık yayılır, çok insan ölür. Kalabalık askerlerle yapılan savaşlarda çok kan dökülür. Mısır'da veba hastalığı çoğalır. Rum şahı yeni yerler elde etmek için savaşa çıkar. Mağrip çevresinde emniyetsizlik ve afet eksik olmaz. Zeytin ve zeytinyağı çok olur, ekinler bollaşır, ekincilerin durumu iyi olur.

5. Şebat (Şubat, 1587-1603): Bu ayda kuyruklu yıldız doğarsa bir sultan ölür, bundan dolayı birçok kişi öldürülür. Padişahların birbirine düşmanlıklarından dolayı ordular birbiriyle savaşır, askerler birbirini öldürür. Yemen, Tâif ve Ehvân illerinde karışıklıklar çıkar, halk perişan olur. Sert esen rüzgârlar sebebiyle meyve ve sebze az olur. Denizin dibi sürekli kaynar, içindekiler zarar görür. Bu yıl kötülükler artar, Acem ülkesinde ölümler çok olur. Şiddetli savaşlarda çok kişi öldüğü gibi Acem şahı da ölür. Ay tutulması olur, depremler yaşanır. Yağmurlar beklenen zamandan önce yağar. Çocuklar ve hamile kadınlar çok ölür. Kostantin'de kadri yüce bir bey, Bâbil'de de ulu bir kişi ölür. Her yerde kıtlık olur.

6. Âzâr (Mart, 1830-1843): Bu ayda kuyruklu yıldız doğarsa Batı Avrupa'da bir padişah ölür. Ülke karışır, korkunç olaylar olur, tehlikelerle dolar. Padişah ölünce ülke içinde karışıklık ve savaş olur. Büyük korku ve tehlikeler yaşanır. Kuyruklu yıldız doğu tarafında görünürse o tarafta nice köy viran olur. Padişahlara isyan edenler çıkar, ülkeyi yakar, yıkarlar. Çok kan dökülür. Padişah, zulme göz yumar, ülkede korku, sıkıntı çok olur. Padişahın zulmünden ülkedeki beyler çok bunalırlar. Yıl sonuna doğru iyi bir padişah çıkar, ülkede huzur ve emniyeti sağlar. Bilgili kişilerden birkaçı görünen kuyruklu yıldızın uzun saçlı olması hâlinde (kuyruklu yıldızın kuyruğunun uzun olması) ölüm, belâ ve dertlerin çok olacağını ve bu durumun üç yıl süreceğini, öyle zamandan Allah'a sığınmak gerektiğini söylemişlerdir.

¹³ Bu sayılar, üzerinde durulan ayda kuyruklu yıldızdan bahsedilen beyitlerin *Şemsiyye* adlı eserdeki sıra numaralarını göstermektedir.

7. Nisân (Nisan, 2078-2088): Ulu kişilerde bu yıl korku ve endişe hâli çok olur. Ansızın bir padişah ölür. Ülkede kötülük kol gezer. Askerler başkaldırır, insanlar birbirine düşman olup çok kan dökülür. Mâhin ülkesi ve Rum diyarında fitne, düşmanlık ve savaşlar çok olur. Hem de çok büyük bir kıtlık ve veba salgını olur. Babil ülkesinde çok şiddetli bir kıtlık ve hastalık yaşanır. Acem diyarında hırsızlık, uğursuzluk çok olur; ülke güvenliğinin hiç olmadığı tehlikeli bir hâl alır.

8. Âyâr (Mayıs, 2359-2370): Bu ayda saçlı yıldız doğsa Rum diyarı hariç her yerde ekinler bol olur. Babil diyarında hem veba salgını olur hem de büyük kıtlık yaşanır. Yemen ve Tâif'te ucuzluk ve güven hâkim olur, insanlar dert çekmezler. Konstantin'de birçok yer harap olur. Rum sultanı savaşmak için ülkesinden çıkar.

9. Hazîrân (Haziran, 2627-2642): Bu ayda kuyruklu yıldızın doğu tarafından doğması, ülkede emniyetsizlik; dünyada zorluklar yaşanacağını ve çok kötü hastalıklar olacağını habercisidir. Eğer kuyruklu yıldız şimşek gibi uzun olursa bu durum, zâlim bir padişahın zulmü sebebiyle ülkenin iç karışıklıklarla harap olacağına işaret eder. Arap diyarında veba salgını olur. Kuyruklu yıldız, gökyüzünün batı yönünde görülürse çok kötü insanların ortaya çıkıp halk üzerinde etkili olarak halkı perişan edeceklerine delâlet eder. Bu kişiler, ülkenin mallarını yağmalayıp yoksulun gözünün yaşını akıttırlar. Hırsızlık, yolsuzluk âşikâr olur. Doğudaki ülkelerde tahıl bol, ucuzluk çok olur. Ekinlerin bolluğu ve burada yaşanan ucuzluk halkın hep dilinde olur.

10. Temmûz (Temmuz, 2941-2950): Bu ayda kuyruklu yıldızın doğması; yılın kötü geçeceğine, sıkıntıların, sıtma, veba ve diğer bazı hastalıkların şiddetli olacağına işarettir. Kuyruklu yıldız görüldüğü esnada gökyüzünden ses de gelirse o diyarın halkı azıttır, hadsiz günahlar işler. Bir padişah ölür. Çok hayvan, telef olur. Ertesi güne yakın bir zamanda doğan ak yıldızın rengi değişir ve görüldüğü diyar hiç şüphesiz harap olur. Kargaşa olur, ülke karışır, şehirler köye, köyler şehre ulaşır.

11. Âb (Ağustos, 3208-3222): Bu ayda kuyruklu yıldız doğarsa sıkıntı ve dertler çok olur. Büyük bir sultan ölür. İki sultanın ittifak etmesiyle Irak'ta toplanan askerler, büyük bir savaşa tutuşurlar ki bu savaşta kanlar su gibi akar. Irak ve Hicaz diyarlarında hastalık ve kuraklık çok, huzur az olur. Şam diyarında savaşlarla beraber yol kesiciler, hırsızlar artar. Kuyruklu yıldız batı yönünde görülürse Pars ve Kirmân diyarında kıtlık olup halk çok büyük sıkıntılar çeker. Kuyruklu yıldız doğduğunda dolu da yağarsa bu, içinde olunan yılda çok hastalıkların ortaya çıkacağını işarettir. Yılın son zamanlarına doğru bir rahatlama ve ucuzluk olur ki yaşanan dertleri bir nebze hafifletir.

12. Eylûl (Eylül, 3488-3498): Doğu tarafında saçlı yıldız doğsa yağmurların az, savaşların çok olacağına ve ülkenin harap olacağına işarettir. Acem ülkesinde savaşlar olur, büyük fitneler kopar, çok kan dökülür. Şahın düşmanları yönetimi ele geçirirler. Mağrip ülkesini yakar, yıkar, harap ederler; birçok insan öldürürler. Sonra şah, düşmanlarına karşı zafer kazanıp ülkeye tekrar hâkim olur, bütün düşmanlarını ortadan kaldırır.

Melhame türündeki başka eserlere bakıldığında da kuyruklu yıldızın görülmesinin Yazıcı Sâlih'in *Şemsiyye*'sinde ortaya konan örneğe uygun olarak genellikle olumsuz durumlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Melhamelerde kuyruklu yıldız gökyüzünde hangi yönde ise veya kuyruğu nereye doğru ise bu

sıkıntılarının o yöndeki yerlerde olacağı şeklinde yorumlandığı, kuyruğunun uzun olmasının veba gibi salgın hastalıkla ilişkilendirildiği de dikkati çekmektedir.¹⁴

4. Tarih Düşürmelerde Kuyruklu Yıldız

İslâm kültüründe bir olayın tarihini bir mısra, beyit veya ibare içinde ebced hesabına uygun şekilde belirtme sanatına *tarih düşürme* denir. Belirli bir sistematik içerisinde doğum, ölüm, tahta çıkış, sünnet, evlenme, mimari yapı, sefer, barış, zafer gibi çok çeşitli mevzuların gerçekleştiği zamanlara tarih düşürülmüştür. (Karabey, 2011: 80) Yapılan araştırma sırasında kuyruklu yıldızların görülmesi hadisesine de bazı şairlerce tarih düşürüldüğü görülmüştür. Bunlardan örnek olması için Keçecizâde İzzet Molla, (1786-1829) ve Sa'î Çelebi'nin düşürdükleri tarihlere aşağıda yer verilmiştir.

Hayra tahvîl eylesün Bâri Te'âla hükmini
Togdı semt-i garbdan bir kevkeb-i âteş-feşân

[Cenab-ı Allah, hükmünü hayırlıya çevirsin, batı yönünden ateşler saçan bir yıldız doğdu.]

Burc-ı târihümde kevkeb noktaldur 'İzzetâ
Âsmândan ahter-i dînbâle-dâr oldı 'ayân (Keçecizâde İzzet Molla, Kt., 68)

آسماندى اختر دنباله دار اولدى عيان (1222/1807)¹⁵

[Ey İzzet, tarihimin burcunda yıldızlar noktaldır. Gökyüzünde kuyruklu yıldız görüldü.]

Aşağıda 985/1577 yılında görülen kuyruklu yıldız için zamanın şairlerinden Sa'î Çelebi'nin tarih düşürdüğü "985 Senesinde Gurre-i Şehr-i Ramazân-ı Şerifde Tulû' İden Kuyruklu Yıldız İçün Zemânedен Sâdır Olan Târihdür" başlıklı şiire¹⁶ yer verilmiştir. Bu şiirde, görülen kuyruklu yıldızın görülmesinin Acem şahının Osmanlı Devleti'ne karşı devam etmekte olan savaşta yenileceğine delâlet ettiği dile getirilmektedir.

Gurre-i mâh-ı sıyâma nâzır iken bir gice
Gördiler bir necm-i gîsû-dâr toğmuş kâ'inât
Sandılar kim bir gül-efşân yakdı âteş-bâzı çerh
Rûşen oldı meş'al-i tâbendesiyle şeş-cihât
Saldı şarka garbdan pertev görüp ehl-i hired
Didiler mülk-i 'Acem bulmaz sekâmetden necât
Surh-ser başında bir âteş yanar kim şarkda
Kem şerârını söyündürmege Ceyhun u Furat
Han Murad'un devletinde açılıp nat-ı zemîn

¹⁴ Söz gelimi en çok bilinen ve nüshaları yaygın olan Cevrî'nin melhame türündeki eserinde de kuyruklu yıldızın görülmesinin "Beyler adaletli olur, zeytin ve ekin bol olur, ucuzluk olur, halk âdil hükümdar yönetiminde huzurlu olur..." gibi nadiren olumlu yorumlanması istisna tutulduğunda, çoğunlukla olumsuz olayların yaşanacağına delâlet ettiği şeklinde yorumlanmıştır. Bu bağlamda melhameelerde kuyruklu yıldızların genellikle olumsuz durumlarla ilişkilendirilmesinin genel bir durum olduğu anlaşılmaktadır. Daha geniş bilgi için bk. Akkuş, 2001.

¹⁵ Keçecizâde İzzet Molla'nın tarih düşürdüğü gök cisminin bir kuyruklu yıldız değil, aslında Vesta takım yıldızı olduğu belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bk. Kul, 2019: 185-186. Devrinde kuyruklu yıldız olarak düşünülen 1807'de yaşanan bu olaydan Ahmed Cevdet Paşa'nın *Târîh-i Cevdet* adlı eserinde de bahsedilmektedir. Burada da gökyüzünde görülen parlak gök cisminden kuyruklu yıldız olarak bahsedildiği görülmektedir. Bk. Ahmed Cevdet Paşa, 1972: IV/2119.

¹⁶ Bu şiir, *Târîh-i Selânikî* adlı eserde yer almaktadır. Bk. Selânikî Mustafa Efendi, 1999: 115.

Vaktidür ferzâneler şâhuñ evine süre at

Sâ'î-i Dâ'î o dem ilhâm-ı Rabbânî ile

Didi târihin 'Acem Şâhı ola nâ-gâh mât

(Sâ'î Çelebi, Kt.)

(عجم شاهي اولاناگاه مات = 985/1577)

5. Klasik Türk Şiirinde Kuyruklu Yıldız

Taranan divanlarda ve mesnevilerde kuyruklu yıldız için *necm-i dünbâle-dâr*, *necm-i gîsû-dâr*, (ç. *nücûm-ı gîsû-dâr*), *ahter-i gîsû-dâr*, *kevekb-i dünbâle-dâr*, *kevekb-i zû-zeneb* (ç. *kevâkib-i zû'l-ezniâb*), *necm-i zû-zeneb*, *necm-i düm-dâr* gibi Arapça ve Farsça tamlamalı yapıların; Türkçe olarak da *saçlı yıldız*, *kuyruklu yıldız* ifadelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kuyruklu yıldıza değinilen beyitlerden hareketle bu gök cisminin bazı varlıklarla ilişkilendirilerek kullanıldığı görülmüştür. Aşağıda bunlar üzerinde durulacaktır.

5.1. Kuyruklu Yıldız-Ateş

Âh; acı, ızdırap çekmekten dolayı söylenen bir acı ünlemidir. Aşkın ağır yüküne tahammülün tükeniş alâmeti sayılan âh, şiir geleneğinde âşıklık belirtilerinin ilki olarak kabul edilir. Klasik Türk edebiyatında ağızdan çıkan âh, aşkın yakıcılığını ima etmek üzere gönüldeki ateşten yükselen bir dumanlı ateş şeklinde beyitlerde bulunur. Âh dumanlarının daima gökyüzüne çıktığı; hatta daha da yukarılara çıkarak kıvılcımlarından yıldızların oluştuğu yahut âh kıvılcımlarının gökte yıldız olarak belirlediği de şairlerin tasavvurları arasındadır. Şairler âşıklık hâllerleriyle ilgili mübalağa yapmayı âdet edinmişlerdir. Bunlardan biri de âşığın âhlarının feleği yaktığı iddiasıdır. (Şentürk, 2016: I/162, 163, 172)

Ayyuk, kuzey yarım kürede bulunan Aurigae burcunun en parlak yıldızı (Alpha Aurigae, Keçi yıldızı) ve göğün en yüksek noktası anlamındadır. İfade, "ayyuka çıkmak" deyimini içinde dedikodunun çok yayılması, duymayan kalmaması ya da sesin çok yükselmesi, şiddetlenmesi gibi anlamları ifade ederek kullanılır. (Püsküllüoğlu, 1998: 130; Tuğlacı, 1971: 197)

Mostarlı Hasan Ziyâ'î'ye (ö.992/1584) göre gökyüzünde görünen kuyruklu yıldız değil, âşığın âhlarının ayyuka çıkmış ateşidir. Kuyruklu yıldız ile âhın kıvılcımları arasındaki ilişkinin her ikisinin de ateşler saçan ışıltılı görünüşte ve gökyüzünde bulunması üzerinden kurulduğu anlaşılmaktadır.

Sanmañuz kuyruklu yıldız dūd-ı nâr-ı âh ile

Bir şererdür cânib-i 'ayyûka çıkmışdur bile

(Mostarlı Hasan Ziyâ'î, G. 389/1)

[(Görüneni) kuyruklu yıldız sanmayın, âh ateşinin duman ile ayyuka çıkmış görünüşüdür.]

5.2. Kuyruklu Yıldız-Ben, Püskürme Ben

Püskürme ben, yüzde ve gerdanda irili ufaklı birden fazla benin serpilmiş gibi bulunması; benlerin küçük ve birkaçının bir arada olmasıdır. (Koşık, 2020: 114; Koçu, 1967: 33) Bu benlerin sevgilinin güzelliğini artıran bir husus olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Muvakkitzâde Pertev (d.1159/1746-ö.1222/1807-08), sevgilinin boynunda muhtemelen irili ufaklı sıra sıra dizilmiş, serpilmiş gibi duran benlerinden yola çıkarak sevgiliyi ordusunda yıldızlar kadar çok askeri olan bir padişaha benzetmektedir. İri benlerin hükümdar, daha ufak benlerin askerler olarak

düşünüldüğünün söylenebileceği beyitte askerler ile benlerin sayıca fazlalığına vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Böyle bir kullanımda kuyruklu yıldızın diğer yıldızlara göre güçlü bir parlaklığa ve büyüklüğe sahip olmasından hareketle padişaha benzetildiği de akla gelmektedir.

Ahter-i dünbâle-dâr-âsâ o püskürme benün
Gerdenünde bir şeh-i encüm-sipehdür her biri (Muvakkitzâde Pertev, G. 534/3)

[Gerdanında kuyruklu yıldız (gibi duran) o püskürme benlerinin her biri, yıldızlar kadar çok askeri olan bir sultandır.]

Memdûh Şevket Paşa'ya ait aşağıdaki beyitte saçının ucunun dokunduğu sevgilinin yüzündeki benlerin kuyruklu yıldızla benzetildiği görülmektedir. Benlerin; sayıca çokluğu, dikkat çekiciliği güzelliği artırıcı yönleriyle güzellik unsuru olarak görülerek kuyruklu yıldız ile ilişkilendirildiği düşünülebilir.

Müşkîn saçında şekl-i hâl dünbâle-dâr ahter-misâl
Her nâhununda nev-hilâl engüştüne şeydâ şihâb (Mehmed Memdûh Paşa, K. 36/5)

[Misk kokulu saçlarının (ucundaki) benin görünümü, kuyruklu yıldız gibidir. Gökte süzülen ateş parçaları, her tırnağında yeni aya (benzeyen) parmaklarına tutkundur.]

Sükkerî'ye (ö.1097/1686) ait aşağıdaki beyitte kuyruklu yıldızın görülmesinin yaşanacak belalara delâlet ettiği inanışına telmih yapılmıştır. Saçı cân ya da âşığın gönül kuşunu avlayan bir tuzak olduğunda, sevgilinin yüzündeki benleri de kuşu avlamak için tuzak önüne serpiştirilen darı tanelerine benzetilir. Âşığın gönül kuşu; bu darı tanelerini yemek isterken tuzağa düşer, sevgilinin meftunu olur; o günden sonra da başı dertten kurtulmaz. Bu bağlamda kuyruklu yıldız ve sevgilinin yüzündeki benler; yaşanacak belaların işareti olarak değerlendirilmiştir.

Emîn olma sakın hâl-i rîz-i çeşminden
Olup sitâre-i dünbâle-dârdan gâfil (Sükkerî, G. 86/2)

[Kuyruklu yıldızın (neye delâlet ettiğinden) gâfil olup da sevgilinin gözünün (etrafına) saçılmış benlerden emin olma.]

Bela, musibet ve fitneler her dönemde olsa da fitneyle ilgili bütün hadisler göz önünde bulundurulduğunda, bilhassa kıyamete yakın zamanlarda bu fitnelerin çok artacağı anlaşılmaktadır. Nitekim Hz. Peygamber, "kıyametten hemen önce karanlık gecenin parçaları gibi fitneler vardır." (Onay, 2019: 38) buyurarak kıyâmet çok yaklaştığında belaların artıp gecenin karanlığı gibi her yeri saracağı üzerinde durmaktadır. Kıyamete yakın dönemde insanların artan fitnelere uzak olabilmek için dağ başlarına bile çıkacağı hadislerde bildirilmektedir. (Yılmaz, 2016: 1411)

Kâinatta hüküm süren kozmolojik düzenin bozulmaya başladığının bir işareti olarak kıyametin kopmasından önce vuku bulacak kozmik olayların başında ayın yarılmaması ve güneşin batıdan doğması gelir. Hadislerde kıyametin alâmeti olarak büyük yer çöküntüleri, insanları doğudan batıya sevk edecek ateşin yerden çıkması, yıldırım ve yağmurların olağanüstü bir yoğunlukta çoğalması ve insanları öldüren bir rüzgârın oluşması gibi kozmik olaylardan bahsedilir. (Yavuz, 2022: 523, 524) Bu bağlamda kuyruklu yıldızın görülmesinin insanlar arasında kıyametin kopmasının alâmeti olarak inanılan kozmik olaylar içerisinde değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple de kuyruklu yıldız görülmesinin insanlar arasında olumsuz durumlarla

Klasik Türk Şiirinde Kuyruklu Yıldız ve Kuyruklu Yıldıza Dair İnanışlar

ilişkilendirilmesinin kıyametin kopmasından önce gerçekleşeceğine inanılan sıra dışı kozmik olayların bir tezahürü olduğu söylenebilir.

Belîğ Mehmed Efendi'nin (ö. 1174/1760-61) aşağıdaki beytinde kuyruklu yıldız görülmesinin büyük belaların yaşanmasının alâmeti olduğu inanişına telmih yapılması yanında sevgilinin güzelliği ve sahip olduğu güzellik unsurlarıyla âşıkları arasında fitneler çıkararak kıyameti hatırlattığı da akla getirilmektedir.

Âhir zamân fitne-i hüsne nişânedür
Yârûñ ki hâli ahter-i dñnbâle-dâr ola (Belîğ Mehmed Efendi, G. 165/7)

[Sevgilinin beni kuyruklu yıldız gibi olursa sevgilinin güzelliğiyle kopan fitne, âhir zamanda olacak fitnelerin işaretidir.]

Azmîzâde Hâleti'nin (d. 977/1510-ö. 1040/1631) aşağıdaki beytinde de ben ile kuyruklu yıldız benzerlik ilişkisi içinde kullanılmış ve bu durumun çok kan akacağına delâlet ettiği dile getirilmiştir. Beyitte kuyruklu yıldızın uzun bir kuyruğu olmasının belaların çok olacağına delalet ettiği inanişına da telmih yapıldığı görülmektedir.

Hâl-i pür-mûyuñ senüñ bir necm-i gîsû-dârdur
Kışver-i 'ışkunda çok kan olmaga olur delil (Azmîzâde Hâleti, G. 468/3)

[Tüylerle kaplı benin, aşk ülkesinde bu kadar çok kan akmasının delili olan bir kuyruklu yıldızdır.]

Işıklar saçan yapısıyla kuyruklu yıldızlar, gökyüzünde bakana keyif veren görsel bir güzellik oluşturur. Beyânî'nin (ö.1075/1664-65) aşağıdaki beytinde böyle bir güzelliğin bile sevgilinin tüylü beni karşısında sönük kaldığı, insanların bakışlarını gökyüzünden sevgiliye kaydardıkları, bir anlamda kuyruklu yıldızın sevgili karşısında yenilgiyi kabul ettiği dile getirilmektedir. Beyitte ben ve kuyruklu yıldızın göz alıcı bir güzelliğe sahip olup dikkati üzerine çekmek yönüyle ilişkilendirildiği söylenebilir. Ayrıca bendeki tüyün saç gibi uzun olduğu düşünülürse kuyruklu yıldızın uzun olmak açısından da benzetildiği akla gelebilir.

Ser-fürû-bürde eden kevkeb-i gîsû-dârı
Ser-i hâl-i siyehüñde görinen mûyuñdur (Beyânî, G. 201/4)

[Kuyruklu yıldızın baş eğdiren, siyah beninin ucunda görünen tüylerdir.]

Gök cisimleri ile sevgilinin güzellik unsurlarının ilişkilendirildiği bir gazelinden alınan Beyânî'nin aşağıdaki beytinde sevgilinin benleri yine kuyruklu yıldız ile ilişkilendirilmiştir. Buradaki ilişkilendirilmenin uç uca sıralı benlerin uzunlukları açısından kuyruklu yıldızın benzetilmesi ya da her iki unsurun da bakışları ve ilgiyi üzerine çeken göz alıcı bir güzelliğe sahip olması hususiyetiyle yapıldığı düşünülebilir.

Âfitâb-ı âlem-ârâdur cemâli dilberüñ
Necm-i gîsû-dâr hâli mâh-ı nev ebrûları (Beyânî, G. 839/4)

[Sevgilinin yüzü; âlemi süsleyen güneş, kuyruklu yıldız benleri, yeni ay da kaşlarıdır.]

Bir kuyruklu yıldız, birden fazla kuyruğa sahip olabileceği gibi nadir de olsa kuyruksuz da olabilir. Çok ender olmakla birlikte saçsız ve kuyruksuz kuyruklu yıldızlar da gözlenmiştir. Bu hâldeki kuyruklu yıldızlar, gezegenlerden çok zor ayırılır. (Dizer vd., 1986: 7-8)

Arapçada yakınlaşma, yakınlık anlamındaki *kırân'*ın çoğulu olan *kırânât*, en az iki gezegenin aynı burçta bir araya gelmesini ifade eder. Bîrûnî; bu astrolojik durumu, iki veya daha çok sayıdaki gezegenin burcun bir noktasında bir araya gelmesi şeklinde tanımlar ve astrologların *kırân* terimini Satürn'ün (Zühal) ve Mars'ın (Merih) yengeç burcunda (seretân) bir araya gelmesi anlamında kullandıklarını, bunun da her otuz yılda bir defa gerçekleştiğini belirtir. *Kırân* kelimesi tek başına kullanıldığında Jüpiter'le Satürn'ün aynı burçta bulunması anlamına gelir ki buna *kırân-ı ulviyyûn* adı verilir. Astrologlara ve yıldız falına inananlara göre *kırânât*, yeryüzü ve insanlarla ilgilidir. Etkisini bilhassa uzun dönemli hadiseler üzerinde hissettirir. Mars ile Satürn'ün aynı burçta yaklaşması mutsuzluk (*kırân-ı nahseyn*, *nahs-i kırân*), Venüs ile Jüpiter'in yaklaşması ise mutluluk (*kırân-ı sa'deyn*, *sa'd-i kırân*) işareti sayılır. Tek başına *kırân* kelimesinin kullanımıyla *kırân-ı sa'deyn* kastedilir. Bu ifade, sâhib-kırân şeklinde hükümdarlara mahsus bir ünvan yapılmıştır. Devrinde *kırân-ı sa'deyn* olan sultana sâhib-kırân lakabı verilir. Böyle padişah, dört kılıç kuşanmış. İfade zamanla doğumu *kırân-ı sa'deyn* rastlamayan memduh için bir ünvan olarak *hayırlı*, *uğurlu* anlamına gelecek şekilde kullanılır olmuştur. (Unat, 2022: 436-437; Pala, 1995: 326)

Kalkandelenli Mu'idi'nin (ö.994/1585-86) aşağıdaki beytinde sevgilinin yüzündeki kaş ve benlerin yan yana bulunduğu kuyruklu yıldızla benzetildiği ya da kaş ve benlerin yıldız yerine kullanılıp bu iki unsurun da âşığın başına belalar getirdiğinden *kırân-ı nahseyn* inanışına telmih yapıldığı düşünülebilir. Beyitte ayrıca nadir görülen iki kuyruğu olan kuyruklu yıldızla da değinildiği görülmektedir.

Yâ iki kuyruklu yıldız togdı burc-ı fitneden

Yâ kırân itdi kaşuñ bu hâl-i müşg-efşân ile (Kalkandelenli Mu'idi, G. 392/2)

[Ya fitne burcundan iki kuyruklu yıldız doğdu ya da kaşın bu misk kokulu benin ile yakınlaştı.]

5.3. Kuyruklu Yıldız-Kandil

Şi'râ saç anlamındaki *şa'r* kökünden türetilmiş bir kelimedir ve *parlak yıldız* diye tanımlanır. Gökyüzünün en parlak yıldızı kabul edilen bu yıldız, Güneş'ten 23 kat daha parlak, 52 kat daha büyüktür ve dünyadan 8,7 ışık yılı (51 trilyon mil) uzaklıktadır. *Şi'râ*, şubat ve mart aylarında dünyanın her yerinden görülebilir. Yaz aylarında görülmediği için eski Yunanlılar, *Şi'râ*'nın kendi ısısını güneşinkine ekleyerek yaz sıcaklığını artırdığına inanırlardı. Eski Mısırlılar, Nil'in yıllık periyotlarını *Şi'râ*'nın Memfis şehrinin doğu ufkundan sabah vakti doğmasına bakarak hesaplarıydı. Câhiliye Arapları genellikle *Şi'râ*'ya büyük önem verir, saygı gösterir, dünya üzerinde etkili olduğuna inanır; hatta bazı kabileler ona tapardı. Kur'an-ı Kerim'de yıldızlardan bahsedilirken *necm* ve *kevkeb* cins ismi kullanılırken sadece *Şi'râ*'nın özel isim ile anılması dikkat çekicidir. (Sülün, 2010: 180-181) Bahsedilen ayette Allah'ın her şeyin bu arada *Şi'râ*'nın da yaratıcısı ve hâkimi olduğu ifade edilmekte: "*Şüphesiz O, Şi'râ'nın Rabbidir.*"¹⁷ (Necm, 53/49) buyrulmaktadır.

Sünbülzâde Vehbî'nin (ö.1809) aşağıdaki beytinde kuyruklu yıldız ile kandile takılan teller arasında benzetme yapıldığı diğer yandan da parlaklığı ile meşhur *Şi'râ*'ya telmihte bulunduğu görülmektedir.

¹⁷ Ayetin Türkçe anlamında şu Kur'an-Kerim meâlinden istifade edilmiştir: *Kur'an-ı Kerim Meâli* (haz. Altuntaş ve Şahin), 2012.

Sipihriñ necm-i gîsûdârına taklîd ile herkes

Takar kandîle teller şekl-i hûb-ı necm-i Şî'râ' da (Sünbülzâde Vehbî, K. 4/29)

[Gökyüzündeki kuyruklu yıldız taklit ederek herkes, kandillerine Şî'râ yıldızının güzel şekli gibi teller takar.]

5.4. Kuyruklu Yıldız-Kılıç

Nevres-i Kadîm (ö. 1175/1762), bir kasidesinden alınan aşağıdaki beyitte Mustafa Paşa'nın (ö. 1765) övgüsünü yaparken paşanın elindeki kılıcı uzunluğu, ışıık saçması gibi hususlarla kuyruklu yıldızla benzetir. Kuyruklu yıldızın görülmesinin dost için uğur, düşman için belalar getireceği ifade edilerek beyitte yıldızların uğur ve uğursuzluğa işaret ettiği inanışına telmih yapıldığı görülmektedir.

Elinde tîg-ı 'adli hasma fitne dûsta ni'met

Adı bu kevkeb-i dñnbâle-dârîñ necm-i devletdir (Nevres-i Kadîm, K. 18/67)

[Onun elindeki adalet kılıcı düşmana bela, dostu bir lütuftur. Zira kuyruklu yıldızın bir adı da baht yıldızıdır.]

5.5. Kuyruklu Yıldız-Lâle

Gün doğumu ve gün batımı sırasında güneş ışığı altındayken kuyruklu yıldızlar daha iyi görülür. Çünkü kuyruklu yıldız güneşe yaklaştığında güneş projektör gibi kuyruklu yıldızın baş kısmındaki toz ve gazları aydınlatarak kuyruklu yıldız görülebilir duruma getirir. Bazı kuyruklu yıldızlar çok fazla toz ihtiva eder. Bu nedenle kuyruklu yıldızda gözlenen ışığın çoğu aslında tozların yansıttığı güneş ışınlarıdır ve kırmızıya yakın bir renktedir. İçinde az toz barındıran kuyruklu yıldızlar ise beyaz görünür. (Dizer vd., 1986: 11)

Kuyruklu yıldız ile özellikle kırmızı ve uzun saplı olmak açısından benzerliği bulunan lâlenin klasik Türk şiirindeki temel işlevi; sevgili, memdûh, güzel, gelin, sâkî, hizmetçi, asker gibi şahıslar; sevgilinin yanağı, dudağı; âşığın yüzü, vücûdu, kanı, gözyaşı ve yaraları gibi uzuvlar; kadeh, şarap, tabak, tâc gibi eşya; cennet, gönül, ümit, dert, şiir gibi soyut kavramlar ve güneş, ay, yıldız gibi kozmik unsurlar ile değişik vesilelerle ilişkilendirilmesine dayanır. (Bayram, 2007: 213) Nitekim Taşlıcalı Yahyâ Bey'e ait aşağıdaki beyitte sevgilinin başındaki sarığın kenarına iliştiirdiği bir lâlenin muhtemelen gün doğumu ya da batımındaki kızılık içinde daha net şekilde görülen kuyruklu yıldızla renk ilgisiyle benzetildiği görülmektedir. Dağlarda, kırlarda yetişen lâleye de gelincik/gelincik lâlesi dendiği için şairin sevgilinin sarığında gördüğü kızıl çiçek, gelincik olarak da düşünülebilir. (Kartal, 1997: 117; Pala, 1995: 342)

Lâle kim destâr-ı yâr üstinde kılmışdur karâr

Oldı güyâ gökdeki kuyruklu yıldızdan nişân (Yahyâ Bey, G. 297/3)

[Sevgilinin sarığında duran lâle, gökteki kuyruklu yıldız hatırlatan bir işarettir.]

5.6. Kuyruklu Yıldız-Mızrak

Azmîzâde Hâletî'nin aşağıdaki beytinde savaş hengâmesi içinde toza toprağa karışmış savaş meydanında ucu parlayan mızrağın kuyruklu yıldıza benzetildiği görülmektedir. Mızrağın uzun bir savaş aleti olması, atıldığında havada gittiği andaki görüntüsü ve ucunun da ışıklar saçması, belki de püsküllü olması ile şekil bakımından kuyruklu yıldıza benzetildiği düşünülebilir. Bu benzetmede mızrağın atıldığı yerde ölümlere sebebiyet vermesinden yola çıkılarak kuyruklu yıldızın görüldüğü yerde büyük belalar, büyük ölümler olması inanişına telmih yapıldığı ve mızrak ile kuyruklu yıldız arasında bu açıdan bir ilgi kurulduğu da akla gelebilir.

Şeb-i târ içre döner kevkeb-i gîsû-dâra
Gerd-i rezminde ser-i nîze olup pür-leme'ân (Azmîzâde Hâletî, K. 14/31)

[Savaş meydanındaki tozlarda parlayan mızrağın ucu; karanlık gece içinde (görünen) kuyruklu yıldıza benzer.]

Mesîhî'nin (ö.918/1512'den sonra) *Edirne Şehrengizi'*nden alınan aşağıda yer verilen ilk beyitte, kuyruklu yıldızların gece gökyüzünde görüldüğünde ışıklar saçan hâline *göge ateş vurur* ifadesiyle vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu beyitte mahub için kullanıldığı görülen *kuyruklu yıldız* ifadesinin mahublardan birinin lakabı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mahubların fettanlığı ve başa bela getirdiği malumdur.

Biri Kuyruklu Yıldız ol kamer-veş
Urur her gice yer yer göge ateş

[(Mahublardan biri olan) O kuyruklu yıldız, ay gibi bazen gökyüzünde ışıklar saçar.]

Dahı togmadın ol hûrşîd-pâye
Ye tog yâ işte togdum dir aya (Mesîhî, Edirne Şehrengizi, 99-100)

[O güneş derecesindeki (mahub) doğmadan önce, aya ya doğ ya da işte ben doğacağım der.]

Taşlıcalı Yahyâ Bey'in (ö. 990/1582) aşağıdaki beytinde de *kuyruklu yıldız* ifadesinin sevgili için yine bir lakap olarak kullanıldığı görülmektedir.

Mâh-ı münîr gibi görenler taña kalur
Yahyâ görünse gün yüzi kuyruklu yılduzuñ (Yahyâ Bey, G. 227/5)

[Yahyâ; kuyruklu yıldızın güneş gibi aydınlık yüzünü görenler, dolunay görmüş gibi şaşırır kalırlar.]

Böyle fitne sahibi bir kişi için *kuyruklu yıldız* tabirinin kullanımına *Târîh-i Selânikî* adlı eserde de rastlanmaktadır.¹⁸ Bu ortak kullanımlar; eski dönemlerde başa bela getiren, fitneci kişilere *kuyruklu yıldız* şeklinde bir lakap verildiğini göstermektedir.

¹⁸ *Târîh-i Selânikî*'deki kullanım şöyledir: "...Diyâr-ı Mısıriyye'ye varup ahvâli görüp n'eydüğü ma'lûm oldukda bâ'is-i fitne vü fesâd kim idüğü bilindükde cezâsı virile, diyü mü'ekked ahkâm-ı şerîfe yazılıp siyâset fermân olunmuşdı. 'Ümerâ-yı muhâfaza-i Mısır' dan Gazâlîoğlu Mustafa ve *Kuyruklu Yıldız* dimegle ma'raf işbu beğler sebab-i fitnedür.' diyü siyâset olunup..." Ayrıntı için bk. Selânikî Mustafa Efendi, 1999: 73.

5.7. Kuyruklu Yıldız-Mum

Klasik şiirde yıldızlar; sarı renkleri, parlaklıkları ve aydınlatıcı olmaları sebebiyle muma daha doğrusu mum alevine benzetilir. Şairler tarafından yıldızların yanıp sönmeleri ile mum alevinin titrekliliği arasında da genellikle ilgi kurulur. (Deniz, 1992: 128) Yıldız ile mum arasındaki ilgiye benzer bir ilginin mum ile kuyruklu yıldız arasında da kurulduğu görülmektedir. Emrî'nin (ö. 983/1575) aşağıdaki beytinde az rastlanan bir tasarruf olarak kuyruklu yıldız, muma benzetilmiştir. Kuyruklu yıldız ile mum arasındaki benzetme ilgisinin her ikisinin de gecenin karanlığında etrafa ışık saçmaları veya yana/yukarıya doğru uzayan ışıklarının/alevlerinin olması yönüyle kurulduğu düşünülebilir.

Ol şehün bezminde şem'-i şu'le-dârî dir gören
İktirân itmiş mehe seyyâre-i dūnbâle-dâr (Emrî, G. 92/4)19

[O sultanın meclisindeki parlak mumu görenler; kuyruklu yıldız, aya yaklaşmış derler.]

5.8. Kuyruklu Yıldız-Perçem

Kâkül, perçem ya da turre; *alın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, alın saçı, alna dökülen saç* olarak tanımlanabilir. Kâkül, perçem ve turre; saç ve zülüfle birlikte ortak özelliklere sahiptir. Onlar gibi âşığın belasıdır, felaketidir. Âşığı kendine bağladığı için büyücüdür, bağdır, zincirdir; âşığın gönlünü çaldığı için hırsızdır. (Erdoğan Taş, 2018: 155)

Şeyh Gâlib'in (ö. 1213/1799) aşağıdaki beytinde fesin altından uzunca sarkan saçlar ile kuyruklu yıldızın geriye doğru uzanan kuyruğu arasında şekilce ilgi kurulduğu anlaşılmaktadır. Beyitte ayrıca sevgilinin saçının kuyruklu yıldız gibi belalar getireceği ifade edilmektedir. Böyle bir kullanımda yine kuyruklu yıldız görülmesinin belalara delâlet ettiği inancına telmih hissedilmektedir.

Göründü necm-i gîsû-dâr-ı fitne cânib-i fesden
Zalâm-ı küfr ile âfâkı kıldı pür-ziyâ perçem (Şeyh Gâlib, G. 223/5)

[Fitnenin kuyruklu yıldızı, fesin kenarından göründü. Perçem, küfür karanlığıyla ufukları ışıkla doldurdu.]

5.9. Kuyruklu Yıldız-Sürahi

Sürahi, uzun boyunlu su veya şarap şişesi demektir. Sürahi, şarap meclislerinin olmazsa olmazıdır; çünkü şarap içki küplerinden alındıktan sonra sürahi ile servis edilirdi. Sürahiler genellikle uzun ve dar ağızlı imal edilmekteydi. (Bahadır, 2012: 139)

¹⁹ Örnek şiirlerin tespitinde Metin Bankası'nda yer alan ve dijital tarama imkânı bulunan 237 divan ve mesnevi taranmış, bu eserlerden farklı hususlara değinen 23'ünden kuyruklu yıldıza dair olan; dolayısıyla bu çalışma kapsamında değerlendirilebilecek beyitler çalışmaya dâhil edilmiştir. Beyitlerin yanına şairin adı yahut mahlası, şiirin nazım biçimine ait kısaltma (mesnevilerde mesnevinin ismi) ve kaçmıcı beyit olduğu yazılmıştır. Nazım biçimini gösteren kısaltmalarda gazel G., kaside K., kıt'a Kt. şeklinde kısaltılmıştır. Örnek şiirlerde transkripsiyon harflerinin tamamı kullanılmamış; bununla birlikte anlam karışıklığı oluşmaması adına, uzun ünlülerle ayın ve nazal n belirtilmiştir.

Nev'izâde Atâ'î'nin (ö.968/1561) *Sâkî-nâme* isimli mesnevisinden alınan aşağıdaki beyitte, el yapımı üretilen cam ürünlerinde yapım aşamasında cama şekil verilmesi ve oluşan kabarcıkların giderilmesi için üflenmesine (püf noktası) telmih yapıldığı görülmektedir. Aşağıdaki beyitte camdan yapıldığı akla gelen sürahinin üzerine mum gibi bir ışık kaynağından gelen ışık sebebiyle karanlıkta parladığı, böylelikle de sürahi ile kuyruklu yıldız arasında ilişki kurulduğu düşünülebilir. Osmanlı devrinde içki içilen yerlerin izbe, karanlık yerler olduğu düşünüldüğünde yukarıda ifade edilen şekilde sürahinin kuyruklu yıldızla benzetilmesi, akla uzak durmamaktadır.

Leb-i dil-ber itmiş aña nefh-i rûh
Taharrükdür her habâb-ı sabûh

[Sabah şarabının kabarcığı, güzelin dudağı ona ruh üflediği için (böyle sürekli) hareket hâlidir.]

Surâhîdür ol necm-i dñnbâle-dâr
N'ola olsa ser-fitne-i rûzgâr

(Nev'izâde Atâ'î, *Sâkî-nâme*, 975-976)

[O kuyruklu yıldız, (âdeta bir) sürahidir. Zamanın en büyük fitnecisi olmasına şaşılır mı?]

5.10. Kuyruklu Yıldız-Tuğ

Tuğ; at kuyruğu bağlanmış, ucuna da altın yaldızlı top geçirilmiş mızrak nevinden alâmet adıdır. Hanlık alâmeti olarak Türk, Çinli ve Hintlilerde mevcuttu. Eski Türklerde en büyük ve en meşhur hanın dokuz tuğu olurdu. Osmanlı Devleti döneminde de tuğ kullanılmıştır. Padişahın yedi tuğu, vezir-i azamın beş, vezirlerin üç, beylerbeyilerin iki, sancakbeyleri ve mirlivaların (tuğgeneral) bir tuğu olurdu. (Pakalın, 1983: III/522)

Osmanlı Devleti döneminde tuğ, önceleri savaşlarda önden giden askeri birlik tarafından devlet nişanı olarak kullanılırdı, daha sonraki dönemlerde beyler, beyliklerinin alâmeti olarak da farklı şekillerde tuğlar kullanmışlardır.

Bosnalı Alaeddin Sâbit'in (ö.1124/1712) aşağıdaki beytinde görselde görüldüğü gibi püskülü geriye doğru uzayan şekli ile bir tuğun kuyruklu yıldızla benzetildiği akla gelmektedir.

Mukaddem menzile gitmiş bir altın toblı tûğdur

O rahşân kevkeb-i dñnbâle-dâr-ı âsümân-pîrâ (Bosnalı Alaeddin Sâbit, K. 1/74)

[Gökyüzünü süsleyen o parlak kuyruklu yıldız, varılacak yere önden giden altın tüylü bir tuğdur.]

Mehmed Memdûh Paşa'nın (1839-1925) Şems-i Tebrîzî'yi (ö. 645/1247?) övmek için yazdığı kasideden alınan aşağıdaki beytinde sultanların hâkimiyet sembolü olarak kullandıkları tuğa ve tuğun şekil açısından benzetildiği kuyruklu yıldızla değinilmiştir.

Tûğ-ı fûrûg-âveri ahter-i dñnbâle-vâr

Şâmdan etmiş kufûl hışmla hâkân-ı subh (Mehmed Memdûh Paşa, K. 22/3)

[Kuyruklu yıldız gibi parlaklık veren tuğuyla sabahın sultanı, öfkeyle Şam'dan geri dönmüş.]

Yazıcı Salih'in *Şemsiyye* isimli melhamesine yukarıda değinildiğinde görüldüğü gibi bir yerde kuyruklu yıldız gökyüzünde bulunuyorsa, görüldüğü zaman önemli olmaksızın, o yerde bir ulu kişi ya da padişahın ölümü, isyan, ölümlerin çok olacağı

savaş, ülkede belaların artıp fitne, karışıklık çıkacağı ve bunun neticesinde çok kanların döküleceği, özellikle veba gibi salgın hastalıkların çıkacağı, deprem olacağı, fırtınalar çıkacağı, denizlerin coşup gemilerin batacağı, ürünlerde kıtlık, mevsimlerde kuraklık, çeşitli hayvanlarda büyük ölümlerin olacağı gibi olumsuz durumların yaşanacağını işaretleri olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Eski dönemlerde bir yıldız olarak düşünülen kuyruklu yıldızın görülmesi yıldızlara dair inanışlarla paralellik arz etmektedir. Zira hem yıldız hem de kuyruklu yıldızlar genellikle olumsuz durumların işareti olarak görülür. Sedat Veyis Örnek'in *Anadolu Folklorunda Ölüm*²⁰ adlı eserinden hareketle Anadolu'nun birçok yerinde yapılan saha araştırmalarında kendisiyle görüşülen insanların kuyruklu yıldızın görülmesi ile büyük sayıda ölümlerin olacağını, büyük bir insanın ya doğacağını ya da önemli bir insanın öleceğini, memlekette çok büyük bir değişiklik yaşanacağı, savaş olacağı gibi durumları ilişkilendirmeleri görülmektedir. Bu durumun da kuyruklu yıldızla dair olumsuz inanışların zamanımızda da mevcut olduğunu göstermektedir.

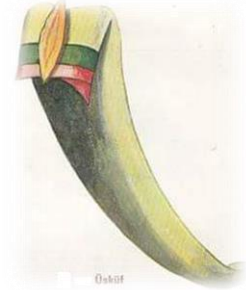
Nedîm'in (ö. 1143/1730) aşağıdaki beytinde kuyruklu yıldızın görülmesinin belalara delâlet ettiği inanışına telmih yapılmaktadır.

K' olur zamân-ı kalil içre muzmahil elbet
Delâlet ettiği çün şerre necm-i gîsû-dâr (Nedîm, K. 6/58)

[Kuyruklu yıldız, kötülüğe delâlet ettiği için kısa bir süre içerisinde elbette ki perişanlık yaşanır.]

5.11. Kuyruklu Yıldız-Üsküf

Tepesi devrik ve ucu püsküllü takke ekseriya Akdeniz adalıları giyerler; kadınların giydiği tac benzeri başlık; yeniçeri ağalarının giydiği sarık; tepesi arkaya devrik külâh biçiminde olup ucu püsküllü bir başlık olarak tanımlanan *üsküf*, klasik şiirde beyaz renkli ve altın işlemeli oluşu öne çıkartılarak, âşğın gönlünde taht kuran sultan sevgilinin başlığı olarak kullanılır. (Şemseddin Sami, 2018: 165; Parlatır, 2012: 1766; Öztoprak, 2010: 149)

Eskilerce yaygın kabul gören bir inanışa göre her insanın gökte bir yıldız bulunmaktaydı. İnsan doğmadan önce yıldız doğar, kendisine tahsis edilen bu yıldız uğurlu konumdaysa insanın bütün işleri yolunda, uğursuz konumdaysa her işi ters giderdi. (Şentürk, 2017: II/144)

Kötü talihin yıldızlarla ilgili olduğuna dair inanıştan hareketle zaman içerisinde *bed-ahter* şeklinde *talihsizlik*, *uğursuzluk*, *bahtsızlık* anlamına gelecek kalıp bir ifade oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda dilimizde yıldızlarla olumsuz durumların (talihsizliğin) ilişkilendirildiği *yıldız yok*, *yıldız doğmamak/görünmemek*, *yıldız düşkün*, *yıldız düşmek*, *yıldız sönük*, *yıldız barışmamak*, *yıldız alışmamak*, *yıldız ters gitmek*, *yıldız tutulmak* gibi deyimler ve olumlu durumların (talihli olmanın) yine yıldızlarla ilişkilendirildiği *yıldız var*, *yıldız açılmak*, *yıldız alışmak*, *yıldız barışmak*, *yıldız parlamak*, *yıldız sevmek*, *yıldız yüksek*, *saadet yıldız*, *yıldız kement atmak* gibi deyimlerin kullanımına klasik şiirde sıklıkla rastlanmaktadır. Ayrıca *kişinin yıldız uğursuz (ahter-i nahs) olursa*

²⁰ Geniş bilgi için bk. Örnek, 2013: 33-34.

potaya altın koysa bakıra dönüşür ve kuyruklu yıldızlarla ilgili olumlu bir anlama sahip olan *kuyruklu yıldız her zaman doğmaz* (insana şans her zaman gülmez) atasözlerinde de yine yıldızlar/kuyruklu yıldızlar ile talihin ilişkilendirildiği görülmektedir.²¹

Talihli olmanın²² ve uğursuzluğun yıldızlara bağlandığı eski inanışa telmih yapılan Gelibolulu Mustafa Âlî'nin (ö. 1008/1600) aşağıdaki beytinde altın işlemeli üsküfün kuyruklu yıldızla benzetildiği görülmektedir. Buradaki benzerliğin hem şekil yönünden hem de üsküfün beyaz renkte olduğu düşünülecek olursa renk açısından kurulduğu düşünülebilir. Ayrıca beyitte önceki devirlerde bir yıldız olduğu düşünülen kuyruklu yıldızın görülmesinin büyük fitne, karışıklık, yıkım ve belalar getireceğine dair inanışa da değinilmiştir.

Sanasın üsküf-i zerrîni bir kuyruklu yıldızdur
Hezârân fitneye bâ'isdür ol çerh-i bed-ahterde (Gelibolulu Mustafa Âlî, G. 1207/6)

[(Sevgilinin) altın işlemeli üsküfünü uğursuzluk feleğinde binlerce fitne çıkarmaya delâlet eden bir kuyruklu yıldız sanırsın.]

5.12. Kuyruklu Yıldız-Zülf

Yüzün çevresinden halka halka görünen saç ile zincir gibi olup toprağa kadar uzanan uzun saça *zülf* denir. Genellikle yüzün her iki tarafından sarkan kıvrım kıvrım olan saç olarak bilinir. (Erdoğan Taş, 2018: 116)

Yıldızların belli bir zamandaki yerlerini ve durumlarını gösteren cetvele de yıldızların/burçların vaziyet ve hareketlerinden hüküm çıkarıp geleceği keşfetme yöntemine de *zâyirçe* denir. Zâyirçe, yıldızların vaziyet ve hareketleriyle sürat ve istikametlerini hesaplayan *zîç* ilminden faydalanılması ve gökyüzünün horoskopik haritasının oluşturulmasıyla yapılır. (Çelebi, 2013: 160)

Eski insanlar, gökteki yıldızların insanların karakteri ve talihi üzerinde etkili olduğuna inanırlardı. İnsanlar arasında gerçekleşen barış ve savaş gibi büyük hadiseleri bile yıldızların etkisine bağlardı. Müneccimler, gelecekte gerçekleşecek durum ve hadiseleri yıldızların vaziyetine bakıp hesaplayarak haber veriyorlardı. Bunun için doğuda ve batıda müneccimlerin ayrıcalıklı ve önemli konumları vardı. Hatta Osmanlı Devleti devrinde bile devlet teşkilâtı içinde bir müneccimbaşılık memuriyeti bulunmaktaydı. Fakat müneccimbaşının görevi gelecekteki olayları keşif ve haber vermek değil; namaz, imsak, iftar, bayram gibi dinî ibadet ve günlerin vakitlerini belirlemektir. (Aynî, 1993: 28-29)

Son dönem Osmanlı İstanbul'unda bizzat yaşayıp eski Osmanlı hayatının farklı yönlerini *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı* adlı eserinde anlatan uzun yıllar Balıkhane nâzırlığı yaptığı için *Balıkhane Nâzırı* olarak tanınan Ali Rıza Bey'in anılan bu eserinde müneccimlerden şöyle bahsedilmektedir:

²¹ Daha geniş bilgi için bk. Keklik, 2019: 496-521; Kaya, 2011: 31; Arı, 2006: 282, 283; Albayrak, 2009: 685.

²² İstisnâ olarak kuyruklu yıldızın olumlu durumlarla ilişkilendirildiği de görülmektedir. Söz gelimi rüyada kuyruklu yıldız görmenin olumlu olarak yorumlandığı ve bunun divan şiirinde kullanıldığı da görülmektedir. Muvakkitzâde'nin "*Perişan perçemli sevgili ile bugün buluşuruz dersin, ey gönül yine rüyanda kuyruklu yıldız mı gördün?*" dediği "*Bugün kâkül-perişanumla hem-vasl oluruz dırsın /Yine rü'yâda ey dil necm-i gışûdâr gördün mi*" (Muvakkitzâde Pertev, G. 530/3) beytinde böyle bir durum örneklenmektedir. Rüyada kuyruklu yıldız görmenin *önemli bir servete sahip olunacağı, şansın açılacağı* olarak yorumlanmasıyla ilgili şu kaynaklara bakılabilir: Ertuğrul, 2002: 537; Korkmaz, 2001: II/403.

Biz İstanbullular vaktiyle müneccimlerin ihbaratına ve keşf-i istikbâl yolunda sözlerine büyük ehemmiyetler verirdik ve bir işe başlamak için mutlaka eyyâm-ı sa'd arardık. Her sene nevrunda tab ve neşrolunan takvimlerin ihbarâthanelerinde rumuzlu ibareler ve sa'd ve nahs günleri derç olunur ve çok kişi alâim-i cevviyye ile tefe'ül eylediklerinden bu gibi ibareleri nazarıdikkate alırlardı. Hatta öyle zatlar vardı ki meselâ "Sünbüle burcu âbî burçtur, yağmur yağar." diye bu burca tesadüf eden günlerde sokağa çıkmak istemezlerdi. Bu hususta tahrîk-i evhâm edecek melhame ismindeki kitaplar ve bunların en meşhuru olan *Melhame-i Cevri*, bu gibi zevât indinde hâiz-i ehemmiyyet idi. Bunlara sık sık müracât ederek ya başında vezân eden lodos rüzgârından, ayın on beşinde yağın yağmurdan, bade'l-gurûb ufukta görülen kızılıklardan, bi't-tesadüf husûf ve kûsûfdan, zelzelelerden, yıldız uçuşundan, kuyruklu yıldızın tulû ve seyrinden ve gurûbundan hükümler çıkarırlardı. (Balıkhane Nâzırı Ali Rıza Bey, 2017: 63)

Revânî'ye (ö. 930/1523-24) ait aşağıdaki beyitte sevgilinin aşkı yüzünden âşığın başının belalardan kurtulmaması ile kuyruklu yıldız görülmesinin yaşanacak belalara delâlet etmesi inancı arasında ilgi kurulduğu görülmektedir. Şairin sevgilinin benine değen saçını kuyruklu yıldızla benzettiği de anlaşılmaktadır. Bu benzetmede görselde olduğu gibi saçın örgülü ve uzun hâlde olduğu düşünülecek olursa zülf ile kuyruklu yıldızın uzunluk açısından şeklen ilişkilendirildiği söylenebilir. Beyitte burç takvimini/zâyirçeyi kullanan müneccimlere, müneccimlerin gökyüzü gözlemlerine ve bu gözlemlerinden bazı hükümler çıkararak notlar almalarına değinilmektedir.

Yaza bir kuyruklu yıldız hükmini takvîmine

Görse zülfiyle müneccim hâl-i müşg-efşânını (Revânî, G. 427/1)

[Müneccim (o sevgilinin) zülfiyle misk kokulu benini görse kuyruklu yıldız (görülmesine dair) kararını takvimine yazar.]

Sonuç ve Değerlendirme

Bugün sahip olduğumuz bilginin aksine, eski dönemlerde kuyruklu yıldızın bir yıldız olarak değerlendirildiği ve yıldızlarda olduğu gibi kuyruklu yıldızların da bahtla, uğurla, uğursuzlukla ya da gelecekte olacak hadiselerle ilişkilendirildiği görülmektedir.

Kuyruklu yıldızlar hakkında çoğu kötü durumlar olacağına delâlet eden inanışların sadece divanlarda değil, mesnevilerde ve melhamelerde de olduğu anlaşılmıştır. Bu durumdan hareketle kuyruklu yıldızla yönelik olumsuz anlam yüklenmesinin genel bir durum olduğu söylenebilir.

Çalışmada kuyruklu yıldızla dair hatıraların verildiği bölümde de görüldüğü üzere sadece Osmanlı toplumunda değil, diğer toplumlarda da kuyruklu yıldız görülmesinin genellikle uğursuzluk alâmeti olarak yorumlandığı, halkı korkuya sevk ettiği görülmüştür. Bu durumun ilahî kitaplarda bildirilen kıyametin kopmasından önce gerçekleşeceğine inanılan kozmik olaylarla ilişkili olduğu da anlaşılmaktadır.

Klasik şiir kapsamına giren metinler incelendiğinde kuyruklu yıldızın bela ve fitnelere delâlet etmesi inancı üzerinden, âşığın başına büyük belalar açan sevgilinin bazı güzellik unsurlarıyla ama özellikle de benleri ile beraber kullanıldığı görülmüştür.

Kuyruklu yıldızın farklı ilgilerle *ateş, ben, kandil, kılıç, lâle, mızrak, mum, perçem, sürahi, tûğ, üsküf, zülf* ile ilgi kurularak kullanıldığı görülmüştür. Bu ilginin sayılan bu unsurların bazısıyla *yer*, bazısıyla *renk, şekil* benzerliği, bazısıyla *parlak olup ışıklar saçmak*, bazısıyla da *dikkati üzerine çekip bakışları toplamak* gibi farklı yönlerle oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Taranan çoğu divanda rastlanmayan *kuyruklu yıldız* ifadesinin şairler tarafından yaygın kullanılan bir kavram olmadığı, kuyruklu yıldız kullanan şairlerin yaşadıkları yıllara bakıldığında bu gök cisminin yaşadığı dönemde kuyruklu yıldız görme ihtimâli yüksek olan şairler tarafından kullanıldığı söylenebilir. Bu durum da klasik edebiyat şairlerinin hayattan kopuk olmadığını göstermektedir.

Yapılan çalışma ile eski devirlerin şartlarını, insanlarını, âdet, gelenek ve inanışlarını bilmenin klasik şiiri anlamak için elzem olduğu, metinlerdeki telmih ve inanışları anlayabilmenin kuyruklu yıldız özelinde söylenecek olursa tarih, Kur'ân-ı Kerim, hadis, astronomi, astroloji gibi alanlara ait bir bilgi birikimini ve çok yönlü bakış açısıyla disiplinler arası çalışmayı gerektirdiği söylenebilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, A. (1994). (haz.) *Belîğ Divanı Metin-İndeks*, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir.
- Ahmed Cevdet Paşa (1972). *Târîh-i Cevdet*, C. 4, İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- Akkaya, H. (1994). (haz.) *Neves-i Kadîm ve Türkçe Divanı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akkuş, Y. (2001). *Melhame-i Cevrî (Tanıtımı-Transkripsiyonlu Metin-Konu Tasnifi-Asıl Metin-Sözlük)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya.
- Aksoyak, İ. H. (2018). (haz.) *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap:<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0> (19.04.2023)
- Albayrak, N. (2009). *Türkiye Türkçesinde Atasözleri*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Anabritannica (2004). *Kuyruklu Yıldız*, C. 14, İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş.
- Arı, A. (2006). *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, C. 6, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Aynî, M. A. (1993). *Türk Ahlâkçıları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Avşar, Z. (2017). (haz.) *Revânî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56143,revani-divanipdf.pdf?0> (02.03.2023)
- Bahadır, S. C. (2012). *16. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinde Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Balikhane Nâzırı Ali Rıza Bey (2017). *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Başpınar, F. (2008). *17. Yüzyıl Şairlerinden Beyânî'nin Dîvân'ı İnceleme-Tenkitli Metin* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi TAE, İstanbul.
- Batur, A. (1996). *Yazıcı Sâlih ve Şemsiyye'si* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri.
- Batur, A. (2013). *Yazıcı Sâlih, İslâm Ansiklopedisi*. C. 43, İstanbul: TDV Yayınları, 360-361.

- Bayram, Y. (2007). Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler, *Turkish Studies International Periodical For The Languages-Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 2, S. 4, s. 209-219.
- Boyras, Ş. (2002). Geleceğin Öğrenilmesinde Farklı Bir Yöntem: "Melheme", *Türkler*, C. 11, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Canım, R. (2016). *Divan Edebiyatının Kaynakları*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Çavuşoğlu, M. (1977). (haz.) *Yahyâ Bey Dîvân Tenkidli Metin*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Çelebi, İ. (1996). Fiten ve Melâhim, *İslâm Ansiklopedisi*. C. 13, İstanbul: TDV Yayınları, 149, 153, 162.
- Çelebi, İ. (2013). Zâyirçe, *İslâm Ansiklopedisi*. C. 44, İstanbul: TDV Yayınları, 160-162.
- Çelebi, M. (1995). Envâ, *İslâm Ansiklopedisi*. C. 11, İstanbul: TDV Yayınları, 257-258.
- Deniz, S. (1992). 16. Yüzyıl Bazı Dîvân Şâirlerinin Türkçe Dîvânlarında Kozmik Unsurlar (Bâkî-Fuzûlî-Hayâlî Beğ-Nev'î-Yahyâ Beğ) (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi TAE, İstanbul.
- Dizer, M. vd. (1986). *Halley Kuyruklu Yıldızı*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Ebüzziya, V. (1328/1910) *Kuyruklu Yıldızlar ve Halley Kekeb-i Gîsûdârî*, Konstantiniyye (İstanbul): Matbaa-i Ebüzziyâ.
- Erdoğan Taş, M. (2018). *Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Erdoğan, Y. (2002). *A'dan Z'ye Rüya Tabirleri Ansiklopedisi*, İstanbul: Hikmet Neşriyat A.Ş.
- Eroğlu, S. (2007). *Âsafî'nin Şecâatnâme'si (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi SBE, Bursa.
- Fehd, T. (2020). İlm-i Ahkâm-ı Nücûm, *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22, İstanbul: TDV Yayınları, 124-126.
- Fleischer, C.H. (1996). *Tarihçi Mustafa Âli Bir Osmanlı Aydın ve Bürokrati* çev. Ayla Ortaç, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Gerlach S. (2007). *Türkiye Günlüğü* çev. Tukis Noyan, C. 1-2, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Gökdoğan, M. D. vd. (2012). *Osmanlılarda Bilim ve Teknoloji (Fatih Sultan Mehmed Devrine Kadar)*, C. 1, Konya: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Gürgendereli, M. (2017). (haz.) *Mostarlı Hasan Ziyâ'î Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56211,mostarli-hasan-ziyai-divanipdf.pdf?0> (15.04.2023)
- Hammer, B. J. V. (1998). *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 4, İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- İnce, Y. (2018). Bihke'ye Balon, Yüreğimize Kıyamet Korkusu Düştü, *Mavi Atlas*, S. 6 (2), s. 246-261.
- İncil: <https://www.kitabimukaddes.com/incil/> (E.T. 20.06.2023)
- Kalkışım, M. (2013) (haz.) *Şeyh Gâlib Dîvânı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karabey, T. (2011). Tarih Düşürme, *İslâm Ansiklopedisi*. C. 40, İstanbul: TDV Yayınları, 80-82.
- Karacan, T. (1998). *Bosnalı Alaeddin Sabit Divan*. Samsun: Karacan Yayınları.
- Karaman H. vd. (2014). *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kartal, A. (1997). *Klâsik Türk Edebiyatında Lâle*, Bilig, S. 4, s. 108-122.
- Kaya, B. A. (2011). Atasözleri ve Deyimlerin Dîvân Şiirinde Kullanımı ile Dîvânların Bu Söz Varlıklarımız Bakımından Önemi, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 6, s. 11-54.

- Kaya, B. A. (2017). (haz.) *Azmîzâde Hâletî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56159,azmizade-haleti-divanipdf.pdf?0> (12.04.2023)
- Keklik, M. (2019). Klasik Türk Şiirinde Yıldızlarla İlgili Deyimler, *Vakıf İnsan Prof. Dr. Hikmet Özdemir Armağanı*, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Koçu, R. E. (1967). *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları.
- Korkmaz, Güler (2001). *Rüya Yorumları*, C. 2, İzmir: İlya Yayınevi.
- Koşık, H. S. (2020). Divan Şiirinde Sevgilinin Güzellik Unsuru Olarak Püskürme Ben, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, S. 12, s. 113-129.
- Kul, G. N. (2019). Keçecizâde İzzet Molla'nın Divân-ı Bahâr-ı Efkâr'ında Sosyal Olaylar, *Mavi Atlas*, S. 2, s. 177-200.
- Kur'ân-ı Kerim Meâli* (2012). (haz. Altuntaş H. ve Şahin M.), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kuzubaş, M. (2009). *Sâkînâme (Nev'î-zâde Atâyî)*, Samsun: Etüt Yayınları.
- Levend, A. S. (1984). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Macit, M. (2017). (haz.) *Nedîm Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56214,nedim-divanipdf.pdf?0> (17.02.2023)
- Mengi, M. (2020). (haz.) *Mesîhî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/74203,mesih-divanipdf.pdf?0> (28.02.2023)
- Odunkıran, F. (haz.) *Mehmed Memdûh Paşa ve Dîvân-ı Eş'ârı (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi SBE, Edirne.
- Onay, A. T. (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar* haz. Cemal Kurnaz, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Onay, İ. (2019). *Toplumsal Şiddet Bağlamında Fiten Hadislerine İlişkin Değerlendirme, Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 17, s. 29-63.
- Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi*, C. 2, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Örnek, S. V. (2017). *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Özel, M. E. ve Saygıç T. (2004). *Gökyüzünü Tanıyalım*, İstanbul: Tübitak Yayınları.
- Öztoprak, N. (2010). Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 4, s. 103-154.
- Pakalın, M. Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. 3, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Pala, İ. (1995). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınları.
- Püsküllüoğlu, A. (1998). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Saraç, M. A. Y. (2004) (haz.). *Emrî Dîvânı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> (17.02.2023)
- Sayılı, A. (1985). Batılşma Hareketimizde Bilimin Yeri ve Atatürk, *Erdem Dergisi*, C. 1, S. 1, 11-24.
- Selânikî Mustafa Efendi (1999). *Târîh-i Selânikî*, C. 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Sevinç, S. (1999). *Yazıcı Salih'in Melhame'si (Kütâbü'ş-Şemsiyye)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas.
- Sezgin F. (2007). *İslam'da Bilim ve Teknik*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Sülün, M. (2010). Şî'râ, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul: TDV Yayınları, 180-181.

- Şahin, E. S. (2004). *Keçeci-zâde İzzet Molla'nın Divanları: Bahâr-ı Efkâr ve Hazân-ı Âsâr* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara.
- Şentürk, A. (2016). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, C. 1, İstanbul: Osedam Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi.
- Şentürk, A. (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, C. 2, İstanbul: Osedam Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi.
- Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî (Latin Harfleriyle)* haz. Gündoğdu R. vd., İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Tanrıbuyurdu, G. (2018). (haz.) *Kalkandelenli Mu'îdî Divan*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap:<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59883,kalkandelenli-mu39idi-divanipdf.pdf?0> (14.03.2023)
- Temel Britannica* (1988). Kuyruklu Yıldız, C. 11, İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş.
- Terzi, M. (1994). *Kitabu's-Şemsiyye (Melhame-i Şemsiyye) Dil Özellikleri-Metin-Söz Dizimi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya.
- Tuğlacı, P. (1971). *20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, C.1, İstanbul: Pars Yayınevi.
- Tuncer, E. (2016). (haz.) *Sükkerî Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE, Eskişehir.
- Ulucan M. (2005). (haz.) *Muvakkit-zâde Mehmed Pertev-Hayati, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanın Tenkitli Metni ve Tahlili* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Unat, Y. (2013). Yıldız, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 43, İstanbul: TDV Yayınları, 534-538.
- Unat, Y. (2022). Kırânât, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, İstanbul: TDV Yayınları, 436-437.
- Unat, Y. (2001). *İlkçağlardan Günümüze Astronomi Tarihi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünver, S. (2014). *İstanbul Rasathanesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yavuz, Y. Ş. (2022). Kıyamet Alâmetleri, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, İstanbul: TDV Yayınları, s. 522-524.
- Yeni Hayat Ansiklopedisi* (1973). Kuyruklu Yıldız, C. 4, İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- Yenikale, A. (2017). (haz.) *Sünbülzâde Vehbî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56212,sunbulzade-vehbi-divanipdf.pdf?0> (24.05.2023)
- Yeni Rehber Ansiklopedisi* (1994). Kuyruklu Yıldızlar, C. 12, İstanbul: Türkiye Gazetesi Yayınları.
- Yeni Türk Ansiklopedisi*, Kuyruklu Yıldızlar, C. 6, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yılmaz, F. (2016). "İstikbalden Haber Vermesi Bağlamında" Öyle Bir Zaman Gelecek ki..." Hadislerinin Değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 44, s. 1404-1419.

Görsellerin Alındığı Kaynaklar (12.05.2023)

Fes-perçem:<https://www.osmanlikostumleri.com/BAYAN-FESI-OSMANLI-ISLEMELI-Kirmizi,PR-801.html>

Kuyruklu Yıldız 1: <https://www.nkfu.com/kuyruklu-yildiz-nedir-ne-zaman-cikar/>

Kuyruklu yıldız 2: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kuyruklu_y%C4%B1ld%C4%B1z

Kılıç: <https://onedio.com/haber/eccadimizin-uc-kitaya-hukmetmesini-saglayan-10-kilic-512837>

Mızrak:

https://yandex.com.tr/gorsel/search?family=yes&from=tabbar&img_url=https%3A%3A

Semih Yeşilbağ

2F%2Fpbs.twimg.com%2Fmedia%2FDRLYnOdVoAAaNam.jpg&lr=104782&pos=2&rp
t=simage&text=ipli%20m%C4%B1zrak%20g%C3%B6rselleri

Örgülü saç: [https://tr.pinterest.com/pin/118712140169160443/visual-
search/?x=16&y=16&w=224&h=368&cropSource=6&imageSignature=335602cc
6f3a8ebbf4f85db9a08b42b0](https://tr.pinterest.com/pin/118712140169160443/visual-search/?x=16&y=16&w=224&h=368&cropSource=6&imageSignature=335602cc6f3a8ebbf4f85db9a08b42b0)